

PKF Wallast **Adviesreeks**

De commerciële en fiscale jaarrekening

PKF Wallast **Adviesreeks**

De commerciële en fiscale jaarrekening

door

C.H.C. (Cynthia) van Vugt-Duurkoop AA

Foto cover: muntvondst China, ca. 15e eeuw

De auteur(s) en de uitgever zijn zich volledig bewust van hun taak een zo betrouwbaar mogelijke uitgave te verzorgen. Toch kunnen zij geen aansprakelijkheid aanvaarden voor onjuistheden die eventueel in deze uitgave voorkomen. Daarnaast wijzen wij de lezer van deze uitgave erop dat het onverstandig is zonder overleg met een ter zake kundige (belasting)adviseur enkel op basis van deze uitgave stappen te ondernemen.

Alle rechten voorbehouden. Niets in deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm, enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur(s) en/of PKF Wallast. Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h tot en met 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit 27 november 2002, Stb. 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (Postbus 3060 2130 KB Hoofddorp).

Inhoud

Inleiding

1 Jaarrekeningenrecht

1.1	Doel van de jaarrekening	8
1.2	Verplichtingen van de ondernemer	8
1.3	Inhoud commerciële jaarrekening	8
1.4	Verschil commerciële en fiscale jaarrekening	9
1.5	Modellen voor het opstellen van de jaarrekening	9
1.6	Totstandkoming en vaststelling van de jaarrekening	10
1.7	Openbaar maken van de jaarrekening	11
1.8	Cijfermatige beginselen van de jaarrekening	12

2 Groepsstructuren

2.1	Groepsmaatschappij	13
2.2	Geconsolideerde jaarrekening	13
2.3	Specifieke eisen voor een geconsolideerde jaarrekening	14
2.4	Consolidatie	14
2.5	Vrijstellingen van de consolidatieplicht	15
2.6	Voorkomen consolidatieplicht	16

3 Controleplicht

3.1	Klein - middelgroot - groot	17
3.2	Accountantscontrole	18
3.3	Dienstverlening accountant bij niet-controleplichtige bedrijven	18
3.4	Samenstellingsopdracht	19
3.5	Beoordelingsopdracht	19
3.6	Voorkomen controleplicht	19

4 Gevolgen van niet nakomen van de verplichtingen

4.1	Sancties niet nakomen van de jaarrekeningverplichtingen	21
4.2	Sancties faillissement	21
4.3	Economisch delict	21

5 Waardering van balansposten

5.1	Immateriële vaste activa	22
5.2	Materiële vaste activa	23
5.3	Deelnemingen	24
5.4	Voorraden	25
5.5	Onderhanden werk en onderhanden projecten in opdracht van derden	26
5.6	Debiteuren	27
5.7	Effecten	27
5.8	Vreemde valuta posities	27
5.9	Eigen vermogen	28
5.10	Voorzieningen	29
5.11	Schulden	31

6	Winst-en-verliesrekening	
6.1	Indeling	32
6.2	Operationele baten en lasten	32
6.3	Financiële baten en lasten	32
6.4	Bijzondere en buitengewone posten	32
7	Toelichting, overige gegevens, jaarverslag	
7.1	Toelichting	34
7.2	Overige gegevens	35
7.3	Jaarverslag	36
8	Fiscale aspecten	
8.1	Fiscale reserves	37
8.2	Fiscale voorzieningen	39
8.3	Waardering en afschrijving van materiele vaste activa	39
8.4	Willekeurige afschrijving	40
9	Belangrijkste verschillen tussen commerciële en fiscale waardering	
9.1	Inzichtvereiste versus goed koopmansgebruik	41
9.2	Kostprijs-stelsel	41
9.3	Waardering van pensioenverplichtingen	41
9.4	Waardering van voorraden	42
9.5	Waardering van onderhanden werk	42
9.6	Waardering van deelnemingen en goodwill	42
9.7	Waardering op contante waarde	43
10	Enkele verschillen tussen commerciële en fiscale verwerking	
10.1	Managementvergoeding duiden als dividend	44
10.2	Ter beschikking stellen van kapitaal (lening)	44
10.3	Lening aan een gelieerde partij	45
11	Cijferanalyse binnen een jaar: kengetallen	
11.1	Gebruik van kengetallen	46
11.2	Liquiditeits kengetallen	46
11.3	Solvabiliteits kengetallen	48
11.4	Rentabiliteitskengetallen	50
11.5	Het hefboomeffect	51
11.6	Debiteurenbetaaltermijn	51
11.7	Omloopsnelheid van de voorraad	52
11.8	Toepasbaarheid van de normen	52

12	Vergelijkende cijferanalyse	
12.1	Meting van ratio's in de tijd	53
12.2	Branche- en bedrijfsvergelijking	54
12.3	Meting absolute afwijkingen	55
12.4	Meting procentuele afwijkingen	55
12.5	Normalisatie	55
12.5.1	Incidentele posten	56
12.5.2	Bestuurdersbeloningen	56
12.5.3	Afschrijvingscorrectie	56
12.5.4	Eliminatieposten bij consolidatie	56
13	Kredietinformatie uit de jaarrekening	
13.1	Gebruik ratio's en kengetallen door bank	57
13.2	Zekerheden	58
13.3	Cash-flow	58
13.4	Rentedekking en leencapaciteit	58
13.5	Financiering	59
13.6	Overige elementen	60
14	Gevolgen van de Flex B.V. voor de jaarrekening	
14.1	Inleiding	62
14.2	Groepsrelaties	62
14.3	Dochtermaatschappij	63
14.4	Groep	63
14.5	Deelneming	64
14.6	Wettelijke reserve deelnemingen	64
14.7	Dividenduitkering	66
14.8	Flexibilisering B.V.-recht en openbaarmaking	66

Bijlage 1: Een modelindeling winst- en verliesrekening

Bijlage 2: Een model balansindeling

Inleiding

Elk jaar zijn rechtspersonen verplicht een financieel verslag op te stellen en ter beschikking te stellen aan leden of aandeelhouders. Er zijn ondernemers die ieder jaar zonder enig morren deze laten opstellen en er zijn helaas ook velen die het een noodzakelijk kwaad vinden. Toch heeft de jaarrekening vele “functies”. Deze “functies” en de regels die bij de opstelling van de jaarrekening in acht moeten worden genomen, alsmede de regels voor opstelling van de op de jaarrekening gebaseerde fiscale aangifte, worden in deze publicatie behandeld.

Deze publicatie richt zich op de hoofdlijnen welke gehanteerd worden bij het tot stand komen van een financieel verslag, waardering van activa en passiva alsmede de mogelijkheden welke er zijn om bepaalde regelgeving wel of niet van toepassing te laten zijn. Uitgangspunt in deze publicatie is de B.V.-situatie. Het financieel verslag van een besloten vennootschap komt tot stand door opstelling ervan door de directie. Eventueel voorzien van een accountantsverklaring wordt de jaarrekening vervolgens - tenzij een rol is toebedeeld aan een Raad van Commissarissen - door de algemene vergadering van aandeelhouders goedgekeurd, waarna het publicatieverslag wordt gedeponereerd bij het Handelsregister en de fiscale aangifte verzorgd wordt. De regels welke in acht moeten worden genomen staan hieronder uitgewerkt.

Daarnaast zal in deze publicatie aandacht worden besteed aan de wijze waarop banken, accountants, leveranciers, afnemers, ondernemers en andere derden een inzicht kunnen krijgen in de financiële positie van de onderneming, voor zover deze financiële positie uit de jaarrekening van een onderneming kan worden afgeleid. Dit laatste is van groot belang om zich te realiseren. Een jaarrekening geeft een getrouw beeld van het vermogen en het resultaat van een onderneming op een bepaald moment. Daardoor zou de jaarrekening het analyse-instrument bij uitstek kunnen zijn. Echter, de praktijk laat zien dat waardering van jaarrekeningposten en verwerkingswijzen van uitgaven (activering of kostenverantwoording) grote verschillen kunnen veroorzaken in de uiteindelijke presentatie van de financiële positie van een onderneming in de jaarrekening. Een analyse van de jaarrekening middels het beoordelen van de cijfers in de balans en resultatenrekening kan zonder nadere handvatten dus tot onjuiste conclusies leiden. Voordat een jaarrekening wordt geanalyseerd dient ten minste een normalisatie van de cijfers te hebben plaatsgevonden. Maar ook dan zijn er zulke grote verschillen in jaarrekeningen van vergelijkbare ondernemingen te constateren dat altijd de toelichting op de jaarrekening gelezen dient te worden. Daarnaast zullen ook andere instrumenten voor analyse gehanteerd moeten worden. Banken willen dus veelal bijvoorbeeld ook met de ondernemer spreken, met de administrateur en bijvoorbeeld ook het bedrijf zien (staat van onderhoud, mate van professionaliteit van werken etc.).

De jaarrekeninganalyse is echter vaak een zeer belangrijk uitgangspunt voor de uiteindelijke conclusie die iemand met betrekking tot de onderneming trekt.

Tenslotte zal enige aandacht worden besteed aan de gevolgen van de Flex B.V voor de jaarrekening.

Cynthia van Vugt-Duurkoop

1 Jaarrekeningenrecht

1.1 Doel van de jaarrekening

De jaarrekening wordt voor meerdere doeleinden opgesteld. De jaarrekening wordt opgemaakt ten behoeve van de belastingaangifte (fiscale jaarrekening). De eisen voor deze jaarrekening zijn te vinden in de diverse belastingwetten, waarbij vooral kan worden genoemd de Wet op de Inkomstenbelasting 2001.

De jaarlijks op te stellen financiële stukken met betrekking tot de rechtspersonen (commerciële jaarrekening) dragen het karakter van rekening en verantwoording over het gevoerde beleid van het bestuur tegen degenen aan wie rekening en verantwoording moet worden afgelegd. Bij verenigingen, B.V.'s en N.V.'s gaat het hier om de algemene vergadering (van leden of aandeelhouders). Bij stichtingen gaat het om andere belanghebbenden als overheid en andere financieel betrokkenen. Om die reden zijn er in Boek 2 BW (hierna te noemen "de wet") nadere regels geformuleerd voor rechtspersonen. Hieronder worden verstaan de stichtingen, verenigingen, B.V.'s en N.V.'s. Bedoelde regels omvatten inhoudelijke eisen over de jaarlijkse financiële verantwoording en zijn te onderscheiden in o.a. totstandkoming, inhoud, controle en publicatie. De jaarlijkse financiële verantwoording bestaat uit drie delen, namelijk; het jaarverslag, de jaarrekening en de overige gegevens.

1.2 Verplichtingen van de ondernemer

Een ondernemer zal ter zake van zijn financiën aan de volgende drie verplichtingen moeten voldoen:

- boekhoudplicht;
- balans opmaakplicht;
- bewaarplicht.

De boekhoudplicht houdt in dat een ieder die een bedrijf of een zelfstandig beroep uitoefent verplicht is van zijn vermogenstoestand en van alles betreffende zijn bedrijf of beroep op zodanige wijze aantekening te houden dat te allen tijde zijn rechten en verplichtingen kunnen worden gekend. Deze administratie moet worden gevoerd naar de eisen van dat beroep of bedrijf.

De balans opmaakplicht houdt in dat binnen 6 maanden na afloop van het (boek)jaar een balans moet worden opgemaakt waarin de activa (bezittingen) en de passiva (verplichtingen) zijn opgenomen. De indeling van deze balans moet zijn afgestemd op de eisen van het bedrijf. Bepalend is de aard van de bedrijfsuitoefening en de interne behoefte van degene die het bedrijf uitoefent. Voor rechtspersonen zoals B.V.'s en N.V.'s gelden specifieke wettelijke regels.

De bewaarplicht houdt in dat de ondernemer zijn boekhouding evenals de balansen en bescheiden gedurende zeven jaar moet bewaren (gegevens met betrekking tot onroerende zaken tien jaar).

1.3 Inhoud commerciële jaarrekening

Een commerciële jaarrekening bestaat uit een balans, een winst- en verliesrekening en een toelichting. In de toelichting op de balans en de verlies- en winstrekening wordt toelichting gegeven op de opbouw en samenstelling van bepaalde posten en wordt aangegeven welke grondslagen zijn gehanteerd bij de bepaling van het resultaat of het vermogen. Die toelichting is ook de plaats voor de geconsolideerde cijfers welke bestaan uit eveneens een balans, een verlies- en winstrekening en toelichting op die beide stukken. De jaarrekening moet worden opgesteld volgens normen die in het maatschappelijk verkeer als aanvaardbaar worden beschouwd.

Daarnaast moet de jaarrekening een zodanig inzicht geven dat een verantwoord oordeel over het vermogen en het resultaat kan worden gevormd evenals voor zover mogelijk de solvabiliteit en de liquiditeit. Dit vereiste wordt veelal aangeduid met "getrouw beeld".

1.4 Verschil commerciële en fiscale jaarrekening

Zoals hiervoor is gemeld moet de commerciële jaarrekening voldoen aan het getrouwe beeld. Dit wordt gevormd door de wet, de daaraan gekoppelde richtlijnen voor de jaarverslaggeving en ontwikkelingen in het maatschappelijk verkeer. De fiscale winst wordt, zoals gemeld, bepaald aan de hand van wettelijke regelingen en de daarop gebaseerde rechtspraak. Hierbij geldt als richtsnoer het zogenaamde "goedkoopmansgebruik". Vaak komen de fiscale regels overeen met de commerciële, maar soms wijken zij af. Dan ontstaat er een verschil tussen het fiscale- en het commerciële resultaat. Als voorbeelden kunnen worden genoemd:

- fiscaal wordt soms sneller afgeschreven dan commercieel;
- bij verkoop van een bedrijfsmiddel kan voor de boekwinst een herinvesteringsreserve worden gevormd en vervolgens worden afgeboekt op het vervangende bedrijfsmiddel, terwijl commercieel winst wordt gerealiseerd;
- aftrek van rente kan fiscaal anders worden beoordeeld.

Het tijdelijke verschil tussen fiscaal en commercieel vermogen leidt tot een belastinglatentie in de commerciële jaarrekening.

1.5 Modellen voor het opstellen van de jaarrekening

Uitgangspunt voor de opstelling van een jaarrekening is art.2:362 BW. De jaarrekening wordt opgesteld volgens normen die in het maatschappelijk verkeer als aanvaardbaar worden beschouwd. Daarnaast moet de jaarrekening een zodanig inzicht geven dat een verantwoord oordeel over het vermogen en het resultaat kan worden gevormd evenals voor zover mogelijk de solvabiliteit en de liquiditeit. Dit is uitgewerkt in meer of minder gespecificeerde voorschriften in de wet. Deze specifieke voorschriften kunnen echter ondergeschikt zijn aan het genoemde art.2:362 BW indien dit voor het vereiste inzicht noodzakelijk is. De reden van de afwijking dient dan in de toelichting te worden uiteengezet.

In de wettelijke bepalingen is de mogelijkheid opengelaten om modellen voor te schrijven voor de balans en winst- en verliesrekening. Van deze bevoegdheid is gebruik gemaakt. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen de kleine, de middelgrote en de grote rechtspersonen. Er zijn verschillende modellen per categorie van rechtspersonen. Zie voor deze indeling het hoofdstuk controle plicht. De modellen binnen een categorie verschillen wel van (uitbreidheid van) vorm maar niet van inhoud.

Van de in deze modellen genoemde omschrijvingen zijn de volgende wettelijk voorgeschreven: vaste activa, vlottende activa, eigen vermogen, voorzieningen, langlopende schulden en kortlopende schulden. Alle andere omschrijvingen mogen worden vervangen door andere termen, mits deze op minstens even duidelijke wijze de inhoud van de post of de telling weergeven.

Een voorgeschreven post mag worden gecombineerd met andere posten, indien deze in het geheel van de jaarrekening van te verwaarlozen betekenis is.

Voor de balans geldt dat indien een post groter is dan 5% van de balanstelling of groter is dan 10% van de rubriek waartoe deze behoort, wordt aanbevolen de post afzonderlijk te vermelden op grond van het vermoeden dat sprake is van een post van relatieve betekenis.

Een eenmaal gekozen indeling van de balans en de winst- en verliesrekening dient in de loop der tijd zoveel mogelijk te worden gehandhaafd. Onder indeling wordt vooral het samenvoegen, ontleden en rangschikken van de diverse posten verstaan. Het moet in principe mogelijk zijn het verloop van posten te beoordelen over meerdere jaren.

Zijn er gegronde redenen om van een bestaande indeling af te wijken, bijvoorbeeld doordat het belang van bepaalde posten voor het beeld van de jaarrekening in de loop der tijd groter of kleiner is geworden, dan dienen de overeenkomstige cijfers over het voorgaande jaar aangepast te worden en dient een en ander in de toelichting te worden vermeld.

1.6 Totstandkoming en vaststelling van de jaarrekening

De procedure voor het tot stand komen van een jaarrekening is als volgt:

- a. Een jaarrekening moet jaarlijks worden opgesteld door het bestuur van een rechtspersoon.
- b. De jaarrekening moet vervolgens door de bestuurders en, indien aanwezig, door de Raad van Commissarissen, worden gedateerd en ondertekend. Van niet ondertekening moet de rede uitdrukkelijk worden vermeld.
- c. Vaststelling van de inhoud van de jaarrekening moet vervolgens gebeuren door de algemene vergadering van aandeelhouders.

Als deze procedure is doorlopen is sprake van een jaarrekening van een rechtspersoon.

De door de vergadering van aandeelhouders vastgestelde jaarrekening moet, in verkorte vorm, binnen 8 dagen na vaststelling gedeponereerd zijn bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken waar de vennootschap is ingeschreven. Maar wel binnen 13 maanden na afloop van het boekjaar.

De jaarstukken van een vennootschap dienen binnen vijf maanden na afloop van het boekjaar ter vaststelling te worden voorgelegd aan de Algemene Vergadering. De Vergadering heeft twee maanden de tijd om de jaarrekening vast te stellen.

Indien de termijn van vijf maanden door omstandigheden niet haalbaar is, kan de Algemene Vergadering uitstel verlenen voor ten hoogste zes maanden. Dit uitstel wordt bekrachtigd door het opmaken en ondertekenen van de notulen van deze vergadering.

In het kader van de vereenvoudiging van de wetgeving en vermindering van administratieve lasten is bij de flexibilisering van het B.V.-recht een wijziging opgenomen die bepaalt dat de ondertekening van de jaarrekening door alle bestuurders en commissarissen strekt tot vaststelling en decharge van de bestuurders en commissarissen indien:

- Alle aandeelhouders ook bestuurders zijn van de vennootschap;
- Alle overige vergadergerechtigden in de gelegenheid zijn gesteld kennis te nemen van de opgemaakte jaarrekening en hebben ingestemd met deze wijze van vaststelling van de jaarrekening;
- Alle bestuurders en commissarissen (indien aanwezig) de jaarrekening hebben ondertekend.

De nieuwe bepaling leidt ertoe dat het opmaken en ondertekenen van de jaarrekening door alle bestuurders en commissarissen tevens strekt tot vaststelling en decharge, mits alle aandeelhouders ook bestuurders zijn. Er is dan geen separaat dechargebesluit nodig.

Mocht het zo zijn dat een bestuurder of commissaris geen decharge verleent, dan zal de betreffende bestuurder/

commissaris onder opgaaf van redenen de ondertekening van de jaarrekening dienen te weigeren. De nieuwe regeling geldt tenzij de statuten bepalen dat de ondertekening van de jaarrekening door alle bestuurders en commissarissen niet leidt tot vaststelling van de jaarrekening. Als een dergelijke bepaling in de statuten is opgenomen, geldt dezelfde regeling met betrekking tot vaststelling en decharge als onder het recht tot voor de Flex-B.V. wetgeving.

1.7 Openbaar maken van de jaarrekening

Het openbaar maken van de jaarrekening, het jaarverslag en de overige gegevens door rechtspersonen wordt door de wet bepaald. De wet bepaalt dat indien de jaarrekening niet binnen twee maanden na het einde van de opmaaktermijn is vastgesteld, het bestuur onverwijld de opgemaakte jaarrekening moet publiceren. Publicatie moet in elk geval uiterlijk dertien maanden na afloop van het boekjaar plaatsvinden.

Door flexibilisering van het B.V.-recht is de termijn voor publicatie voor een aantal vennootschappen verkort. In de B.V. waarin alle aandeelhouders ook bestuurder zijn, is het wettelijk uitgangspunt dat ondertekening van de opgestelde jaarrekening de vaststelling van de jaarrekening met zich brengt.

Dit betekent dat publicatie van de jaarrekening moet plaatsvinden binnen acht dagen na ten hoogste elf maanden na sluiting van het boekjaar. De voorlegging aan de algemene vergadering van aandeelhouders vervalt hiermee. Deze vaststelling strekt tevens tot kwijting van bestuurders en commissarissen. Deze wettelijke regeling van vaststelling van de jaarrekening is direct van toepassing, maar kan statutair worden uitgesloten (zie ook 14.8). Is dat niet gebeurd, dan moet uiterlijk op 8 december worden gepubliceerd (indien het boekjaar gelijk is aan het kalenderjaar).

Voor kleine- en middelgrote rechtspersonen gelden beperkingen aangaande de openbaar te maken stukken. Zo hoeft “een kleine B.V.” alleen een balans met toelichting te publiceren.

Overigens worden in alle publicatiestukken zo weinig mogelijk persoonlijke namen te worden opgenomen. In plaats van de naam kan vaak volstaan worden met “bestuurder” of “aandeelhouder”. Publicatie van de jaarrekening geschiedt door nederlegging (deponering) bij het handelsregister waar de rechtspersoon is ingeschreven. Op het te deponeren exemplaar moet de dag van vaststelling en goedkeuring zijn aangekend. Gelijktijdig met en op dezelfde wijze als de jaarrekening wordt een exemplaar van het jaarverslag en van de overige gegevens openbaar gemaakt. De Kamer van Koophandel en Fabrieken, die het handelsregister bijhoudt, doet van de nederlegging mededeling in de Staatscourant.

Het niet nakomen van de publicatieplicht is een economisch delict. Bovendien kan het leiden tot aansprakelijkheid van de bestuurders in geval van een eventueel faillissement. Indien de rechtspersoon binnen drie jaar na het niet of te laat publiceren failliet gaat is er sprake van een omkering van de bewijslast. Het niet of te laat publiceren wordt geacht een belangrijke oorzaak van het faillissement te zijn, behoudens tegenbewijs.

Indien de rechtspersoon zijn jaarverslag en (een deel van) de overige gegevens niet wenst te deponeren, doet hij hiervan opgaaf ter inschrijving in het handelsregister. Dit is mogelijk indien de stukken ten kantore van de rechtspersoon ter inzage van een ieder worden gehouden en op verzoek een volledig of gedeeltelijk afschrift daarvan tegen ten hoogste de kostprijs wordt verstrekt. Dit geldt alleen voor het jaarverslag en sommige van de overige gegevens. De te verstrekken gegevens hebben mede betrekking op de groepsmaatschappijen, waarvan de financiële gegevens in de jaarrekening van de rechtspersoon zijn verwerkt. Het jaarverslag mag niet in strijd zijn met de jaarrekening.

1.8 Cijfermatige beginselen van de jaarrekening

De balans en winst-en-verliesrekening met toelichtingen dient een getrouw, duidelijk en stelselmatig beeld te schetsen van het vermogen en de grootte van het resultaat van het boekjaar. Om tot dit beeld te komen wordt van een aantal uitgangspunten uitgegaan.

Toerekeningsbeginsel

Kosten en opbrengsten dienen aan de periode te worden toegerekend waarop zij betrekking hebben, door middel van transitorische posten en niet op het moment van ontvangst of betaling.

Voorzichtigheidsbeginsel

Verliezen worden in aanmerking genomen zodra deze worden geconstateerd, winsten worden in aanmerking genomen wanneer daadwerkelijk gerealiseerd. Bij inschattingen van activa en baten wordt rekening gehouden met de nodige mate van voorzichtigheid, zodanig dat deze niet te hoog en vreemd vermogen en kosten niet te laag worden weergegeven. Uiteraard is het te laag opnemen van activa of baten of het te hoog inschatten van vreemd vermogen of lasten niet toegestaan. Hierdoor zou de jaarrekening niet betrouwbaar zijn.

Matchingbeginsel

Kosten dienen te worden genomen in de periode waarin de opbrengsten van de producten/diensten waarvoor de kosten zijn gemaakt, worden verantwoord. De lasten die samenhangen met verrichte prestaties worden in principe toegerekend aan de periode waarin de baten (voortvloeiend uit die prestaties) zijn verantwoord. Dit mag er echter niet toe leiden dat activa worden verwerkt waardoor de jaarrekening een zodanig inzicht geeft dat geen verantwoord oordeel gevormd kan worden over het vermogen en het resultaat (en omtrent solvabiliteit en liquiditeit) van de rechtspersoon.

Uitgaven aan producten en activa: matching

Uitgaven worden toegerekend aan het product en als zodanig geactiveerd onder voorraden. Na verkoop worden de geactiveerde uitgaven als kosten van de omzet ten laste van het resultaat gebracht. Dit noemt men product matching. Tevens kunnen uitgaven worden geactiveerd op de balans, waarna de uitgaven door middel van afschrijvingen als kosten aan de perioden worden toegerekend (materiële vaste activa). Dit noemt men periode matching. Tenslotte kunnen uitgaven direct worden verantwoord als kosten (als een gevolg van het voorzichtigheidsprincipe, dat meestal voor het matchingprincipe gaat).

Bestendigheidsprincipe

Soortgelijke posten of activiteiten dienen op eenzelfde wijze in de jaarrekening te worden verwerkt (gelijktijdige bestendigheid). Is eenmaal gekozen voor een bepaalde wijze van waardering, winstbepaling en presentatie, dan blijft deze van periode tot periode gehandhaafd.

Continuïteitsprincipe (going-concern veronderstelling)

Bij de waardering en winstbepaling wordt er vanuit gegaan dat de organisatie haar activiteiten in de toekomst zal blijven voortzetten.

2 Groepsstructuren

2.1 Groepsmaatschappij

In de wet wordt een groep omschreven als een economische eenheid waarin rechtspersonen en vennootschappen organisatorisch zijn verbonden. Ondernemingen zijn organisatorisch met elkaar verweven als zij onder één overkoepelende leiding staan die als eenheid functioneert. De leiding per onderneming moet hieraan ondergeschikt zijn. Bij een groep is sprake van een samenstel van vennootschappen onder centrale leiding zodanig dat zij een economische eenheid vormen. Het criterium van economische eenheid is feitelijk ondergeschikt geworden aan de organisatorische verbondenheid. Van een groepsrelatie is sprake als de ene vennootschap feitelijk beleidsbepalend is in de andere vennootschap (RJ 217.203). Dat het criterium economische eenheid geen zelfstandige betekenis meer heeft blijkt ook uit het feit dat vennootschappen, waar een meerderheid in wordt gehouden en welke branchevreemde activiteiten ontplooiën wel moeten worden meegeconsolideerd. Dit zijn dus groepsmaatschappijen. Als een vennootschap de meerderheid van de stemrechten in de aandeelhoudersvergadering van een andere vennootschap kan uitoefenen is in principe sprake van een groepsrelatie. In de wet worden twee elementen genoemd: organisatorische band en economische eenheid. Hoewel “gemeenschappelijke leiding”, wat tevens iets zegt over de zeggenschapsrechten, niet uitdrukkelijk wordt genoemd, wordt dit in de literatuur over het algemeen als derde eis gezien. De discussie speelt vooral bij personal holdings en vennootschappen welke niet onder een gezamenlijke holding vallen.

Bij een personal holding kan consolidatie achterwege blijven als er geen managementfee aan de dochters wordt doorbelast en er geen sprake is van verhuur van onroerende zaken en financiering van de dochter(s).

Bij twee B.V.'s die geen gezamenlijke moeder hebben kan sprake zijn van horizontale consolidatie als de verwevenheid heel groot is. Dit komt weinig voor. Wel kan sprake zijn van consolidatie in een van de moedermaatschappijen indien deze bijvoorbeeld het management doet van alle B.V.'s.

Een vennootschap die voor de groep branchevreemde activiteiten ontplooit, wordt wel geconsolideerd. Een vennootschap welke wordt aangehouden ter belegging, wordt niet geconsolideerd (zie paragraaf 2.5).

2.2 Geconsolideerde jaarrekening

Een geconsolideerde jaarrekening is een jaarrekening waarin de activa, passiva, baten en lasten van de rechtspersonen en vennootschappen die een groep of groepsdeel vormen, als een geheel worden opgenomen. Consolidatieplicht is slechts aanwezig indien sprake is van een groep.

De rechtspersoon die, alleen of samen met een andere groepsmaatschappij, aan het hoofd staat van zijn groep, stelt een geconsolideerde jaarrekening op, waarin opgenomen de eigen financiële gegevens met die van zijn dochtermaatschappijen in de groep, andere groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarop hij een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover hij de centrale leiding heeft.

Is een rechtspersoon niet als groepshoofd aan te merken, maar heeft hij wel één of meerdere dochtermaatschappijen die tot dezelfde groep behoren dan geldt ook (tussen)consolidatieplicht voor deze rechtspersoon voor dit groepsdeel. Onder bepaalde voorwaarden kan echter de vrijstelling van tussenconsolidatie van toepassing zijn.

De consolidatieverplichting vangt aan op het moment dat een groepsrelatie ontstaat. Ofwel: wanneer een rechtspersoon feitelijke beleidsbepalende invloed verkrijgt in een andere vennootschap.

De consolidatieverplichting eindigt op het moment dat de groepsrelatie wordt beëindigd.

Dat betekent dat deelnemingen die als groepsmaatschappij worden aangemerkt en waarvan op enig moment het besluit wordt genomen om deze af te stoten in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen blijven tot het moment van daadwerkelijke afstoting.

2.3 Specifieke eisen voor een geconsolideerde jaarrekening

In beginsel dienen de in de vennootschappelijke jaarrekening toegepaste methoden en grondslagen voor de waardering van activa en passiva en voor de bepaling van het resultaat ook in de geconsolideerde jaarrekening te worden toegepast. Keuze voor andere waarderingsmethoden en grondslagen voor de bepaling van het resultaat is slechts mogelijk indien hiervoor gegronde redenen bestaan, welke in de toelichting dienen te worden vermeld.

In de wet worden de bepalingen met betrekking tot de enkelvoudige jaarrekening zoveel mogelijk van toepassing verklaard op de geconsolideerde jaarrekening. Hierop gelden echter drie uitzonderingen:

- de specificatie van en de toelichting op het eigen vermogen behoeven niet te worden verstrekt. Indien er verschillen zijn tussen het geconsolideerde vermogen of resultaat en het enkelvoudige vermogen of resultaat, dienen deze te worden toegelicht;
- de opgave van bezoldigingen van en voorschotten aan bestuurders en commissarissen kan achterwege blijven;
- indien de (vennootschappelijke) gegevens van de rechtspersoon verwerkt zijn in de eigen geconsolideerde jaarrekening mag de specificatie van de vennootschappelijke winst- en verliesrekening beperkt blijven tot het eigen resultaat ná belastingen en het resultaat deelnemingen ná belastingen. In de toelichting bij de geconsolideerde jaarrekening dient gemeld te worden dat van deze mogelijkheid gebruik is gemaakt.

De balansdatum voor de geconsolideerde jaarrekening dient dezelfde te zijn als de balansdatum voor de enkelvoudige jaarrekening. Indien de balansdata van de te consolideren maatschappijen niet samenvallen, mag de geconsolideerde jaarrekening in geen geval worden opgemaakt aan de hand van gegevens die meer dan drie maanden voor of na de balansdatum liggen.

2.4 Consolidatie

Consolidatie van een dochter B.V.

Onder een **dochtermaatschappij** wordt verstaan volgens artikel 2:24a BW:

Een rechtspersoon waarin de rechtspersoon of een of meer van zijn dochtermaatschappijen, al dan niet krachtens overeenkomst met andere stemgerechtigden, alleen of samen meer dan de helft van de stemrechten in de algemene vergadering kunnen uitoefenen;

Een rechtspersoon waarvan de rechtspersoon of een of meer van zijn dochtermaatschappijen lid of aandeelhouder zijn en, al dan niet krachtens overeenkomst met andere stemgerechtigden, alleen of samen meer dan de helft van de bestuurders of van de commissarissen kunnen benoemen of ontslaan, ook indien alle stemgerechtigden stemmen; Een onder eigen naam optredende vennootschap, waarin de rechtspersoon of een of meer dochtermaatschappijen als vennoot volledig jegens schuldeisers aansprakelijk is voor de schulden.

In het algemeen moet worden uitgegaan van de methode van integrale consolidatie, waarbij de activa en passiva alsmede baten en lasten voor 100% in de geconsolideerde jaarrekening van de rechtspersoon worden opgenomen. Hierbij worden de balansposten en posten in de resultatenrekeningen van de te consolideren groepsmaatschappijen bij elkaar opgeteld en worden interne posten geëlimineerd.

Voorbeelden van te elimineren posten zijn:

- rekening-courantverhoudingen tussen groepsmaatschappijen;
- waardering deelnemingen in groepsmaatschappijen tegenover het eigen vermogen van die groepsmaatschappijen;
- intercompany leveringen en doorbelastingen van kosten.

Na deze eliminaties geven de geconsolideerde cijfers de verhouding aan tussen de groep als geheel en derden. Indien het belang van de rechtspersoon minder dan 100 % bedraagt, wordt het aandeel van derden in het eigen vermogen en het resultaat afzonderlijk vermeld. Het belang van niet groepsmaatschappijen in het resultaat en het eigen vermogen (aandeel derden) wordt direct na het totale resultaat dan wel het eigen vermogen vermeld.

Consolidatie van een v.o.f.

Een deelname in een v.o.f. wordt geconsolideerd indien het belang in die v.o.f. meer dan 50% bedraagt. Bij de consolidatie van een dergelijk aandeel in een v.o.f. wordt meestal uitgegaan van de methode van partiële consolidatie, waarbij de activa en passiva alsmede baten en lasten pro rata in de geconsolideerde jaarrekening van de rechtspersoon worden opgenomen. Het belang in een v.o.f. wordt meestal bepaald aan de hand van het aandeel in het resultaat. Voor belangen in een v.o.f. van 50% (of minder) geldt een vrijstelling tot consolidatie.

2.5 Vrijstellingen van de consolidatieplicht

De verplichting tot consolidatie geldt niet:

- in situaties waarin de voor consolidatie benodigde gegevens slechts tegen onevenredig hoge kosten en met grote vertraging kunnen worden verkregen;
- in situaties waarin aandelen uitsluitend worden gehouden met het oogmerk ze in de toekomst weer af te stoten;
- indien bij consolidatie de grenzen van kleine rechtspersonen niet zouden worden overschreden. Voor de criteria waaraan rechtspersonen dienen te voldoen om als “klein” te worden aangemerkt, wordt verwezen naar 3.1;
- voor groepsmaatschappijen die tezamen van te verwaarlozen betekenis zijn voor het geheel;
- indien gebruik wordt gemaakt van de vrijstelling van tussenconsolidatie. Deze vrijstelling houdt in dat consolidatie achterwege mag blijven indien de financiële gegevens die de rechtspersoon zou moeten consolideren, zijn opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening van een groter geheel.

Indien aan bepaalde voorwaarden is voldaan, kan een tot een groep behorende rechtspersoon volstaan met slechts het opmaken van een zeer summier jaarrekening die niet gepubliceerd hoeft te worden.

Wanneer een rechtspersoon een maatschappij verwerft uitsluitend met de bedoeling om deze later af te stoten, dient hij dit belang op de overnamedatum alleen te classificeren als 'slechts gehouden om te vervreemden' wanneer de verkoop binnen een jaar waarschijnlijk is en op de overnamedatum, of binnen een korte periode na de overname, aan de volgende indicatoren wordt voldaan:

- de maatschappij is geschikt voor onmiddellijke vervreemding;
- er is een verkoopbesluit genomen en er is een verkoopplan opgesteld;
- met de uitvoering van het verkoopbesluit en -plan is feitelijk een begin gemaakt;
- de verkoopprijs is in overeenstemming met de reële waarde; en
- het is niet te verwachten dat het verkoopplan fundamenteel zal worden gewijzigd of zal worden ingetrokken.

Meestal wordt binnen drie maanden na de overnamedatum aan deze indicatoren voldaan. Een belang dat voldoet aan de voorwaarden 'slechts gehouden om te vervreemden', dient te worden opgenomen onder de vlottende activa.

2.6 Voorkomen consolidatieplicht

Consolidatie is niet door alle rechtspersonen gewenst, veelal om controleplicht te voorkomen. In de praktijk zijn een aantal methoden ontstaan om consolidatieplicht (en daarmee ook controleplicht) te voorkomen, door gebruik te maken van de wettelijke vrijstellingen en daar (eventueel) de groepsstructuur op aan te passen.

Onderscheid kan worden gemaakt naar:

- 1) de situatie dat een groep van vennootschappen beheerst wordt door één topvennootschap,
- 2) de situatie dat sprake is van meerdere top-vennootschappen.

Ad 1) Eén topholding

Indien sprake is van één topholding, dan kan er bijvoorbeeld voor gezorgd worden, dat er geen enkele B.V. in de groep is, die aan de criteria voor consolidatieplicht voldoet. Dit is mogelijk door er voor te zorgen dat door geen enkele B.V. aan twee van de drie criteria wordt voldaan (zie 3.1).

Stel er is een groep met 90 personeelsleden, € 15 miljoen omzet en een balanstotaal van € 10 miljoen. Bij een reguliere groepsstructuur (één topholding met meerdere werkmaatschappijen) moet deze B.V. verplicht een geconsolideerde jaarrekening opstellen. Dit brengt controleplicht met zich mee en daarom kosten.

Stel dat de belangrijkste activa (bijvoorbeeld het bedrijfspand evenals enkele beleggingspanden van in totaal € 6 miljoen) eigendom zijn van de topholding-B.V. De overige activa zijn eigendom van Werk-B.V. I (€ 2 miljoen) en Werk-B.V. II (€ 2 miljoen), 45 man personeel is in dienst van Werk-B.V. I, met een omzet van € 7 miljoen en 45 man bij Werk-B.V. II, met een omzet van € 8 miljoen. Onder deze omstandigheden zou de oprichting van één extra vennootschap de consolidatieplicht van de totale groep kunnen voorkomen.

De nieuwe B.V. welke wordt opgericht neemt alle aandelen in Werk-B.V. I over. Hiermee wordt voorkomen dat de gehele groep bij één vennootschap geconsolideerd wordt. De twee groepen, welke ontstaan hoeven beiden individueel niet te consolideren, aangezien niet aan de criteria wordt voldaan, mits geen van de holdings de feitelijke leiding over beide werk-B.V.'s heeft en mits geen sprake is van horizontale consolidatie.

Ad 2) Meerdere topholdings

Indien er bijv. twee topholdings zijn met twee verschillende particuliere eigenaren (directeur-grootaandeelhouders), kan een structuur worden gecreëerd, waarin consolidatie niet aan de orde is. Dit is het geval als geen van beide holdings meer dan 50% van de aandelen in één van de werkmaatschappijen heeft. Onder bijzondere omstandigheden is mogelijk sprake van horizontale consolidatie.

3 Controleplicht

3.1 Klein - middelgroot - groot

Bepalend voor de controleplicht en de inrichtings- en publicatie-eisen is de omvang van de onderneming. Rechtspersonen (cijfers 2014) kunnen als volgt naar grootte worden onderscheiden:

		kleine rechtspersoon		middelgrote rechtspersoon		grote rechtspersoon
balanstotaal	<	4,4 mln.	>	4,4 < 17,5 mln.	>	17,5 mln.
netto-omzet	<	8,8 mln.	>	8,8 < ;35 mln.	>	35 mln.
werknemers	<	50	<	250	>	250

Indeling in een hogere categorie vindt plaats indien aan minimaal twee van de drie criteria wordt voldaan. Om te bepalen of aan de criteria wordt voldaan, worden het balanstotaal, de netto-omzet en het gemiddeld aantal werknemers meegeteld van groepsmaatschappijen die in de consolidatie zouden moeten worden betrokken als de rechtspersoon een geconsolideerde jaarrekening zou moeten opmaken. Voor het begrip groepsmaatschappij wordt verwezen naar 2.1.

Om te voorkomen dat te veelvuldig van regime wordt gewisseld, is bepaald dat wijziging van regime pas plaatsvindt indien op twee achtereenvolgende balansdata aan de bij dat andere regime behorende criteria is voldaan. Voor het eerste boekjaar van de rechtspersoon geldt dat de grootte van de rechtspersoon eveneens het regime van de grootte-indeling voor de jaarrekening aangeeft.

Het controleren van de jaarrekening wordt wettelijk voorgeschreven voor alle vennootschappen met uitzondering van rechtspersonen die vallen onder de omvang 'klein'. In jaarrekeningen van dergelijke rechtspersonen dient onder de overige gegevens het ontbreken van een accountantsverklaring gemotiveerd aangegeven te worden.

Voorwaarden zijn dan

- dat de financiële gegevens van de rechtspersoon zijn opgenomen in de geconsolideerde jaarrekening van een andere rechtspersoon waarop de 7e Europese richtlijn van toepassing is;
- dat de consoliderende maatschappij schriftelijk verklaart dat zij zich hoofdelijk aansprakelijk stelt voor de uit de rechtshandelingen van de rechtspersoon voortvloeiende schulden;
- dat de aandeelhouders voor de vaststelling of de goedkeuring van de jaarrekening schriftelijk verklaren met de afwijking van de voorschriften in te stemmen.

De genoemde verklaringen en een afschrift van de geconsolideerde jaarrekening dienen te worden neergelegd bij het handelsregister waar de rechtspersoon is ingeschreven, dan wel dient een verwijzing te worden neergelegd naar het handelsregister waar de desbetreffende stukken liggen.

3.2 Accountantscontrole

De accountant onderzoekt:

- of de jaarrekening het vereiste inzicht geeft;
- of de jaarrekening aan de bij en krachtens de wet gestelde voorschriften voldoet;
- of het jaarverslag, voor zover hij dat kan beoordelen, overeenkomstig de wettelijke bepalingen is opgesteld en met de jaarrekening verenigbaar is;
- of vereiste gegevens zijn toegevoegd.

De accountant brengt betreffende zijn onderzoek verslag uit aan het bestuur en/of aan de Raad van Commissarissen. De accountant geeft de uitslag van zijn onderzoek weer in een accountantsverklaring.

Controle-opdrachten zullen in het algemeen betrekking hebben op verantwoordingen. De doelstelling van deze opdrachten is het verkrijgen van een onafhankelijk en deskundig oordeel omtrent de getrouwheid van de verantwoording als geheel.

De afbakening van het getrouwheidsonderzoek wordt bepaald door de inhoud van de controle-opdracht en door de gangbare opvattingen omtrent de reikwijdte van de accountantsverklaring.

Het oordeel van de accountant draagt bij tot de geloofwaardigheid van financiële informatie door te voorzien in een hoge, maar niet in een absolute, mate van zekerheid.

3.3 Dienstverlening accountant bij niet-controleplichtige bedrijven

De inschakeling van de accountant bij (financiële) informatie wekt vertrouwen op bij de gebruikers van die informatie. De accountant voegt op grond van zijn werkzaamheden geloofwaardigheid toe. Anders gezegd: hij verschaft een bepaalde mate van zekerheid aan de gebruiker met betrekking tot de betrouwbaarheid van de informatie. De mate van verschaft zekerheid is afhankelijk van de aard en omvang van de werkzaamheden welke de accountant verricht. Teneinde de verschillende niveaus van te verschaffen zekerheid duidelijk ten opzichte van elkaar af te bakenen, wordt nader ingegaan op de vormen van dienstverlening door accountants.

Binnen dit kader wordt een onderscheid gemaakt tussen diverse soorten opdrachten:

- samenstellingsopdrachten (zie hierna onder 3.4.)
- beoordelingsopdrachten (zie hierna onder 3.5.)
- controle-opdrachten (zie hiervoor onder 3.1.)
- overige (al dan niet) specifieke werkzaamheden.

Bij een samenstellingsopdracht is het de accountant niet mogelijk enige zekerheid te verschaffen omtrent de gepresenteerde informatie als geheel. Bij een beoordelingsopdracht wordt door de accountant een beperkte mate van zekerheid verschaft omtrent de getrouwheid van de gepresenteerde informatie als geheel. Het doel van een controle-opdracht is om de gebruiker van het accountantsrapport een hoge mate van zekerheid te verschaffen omtrent de betrouwbaarheid van de gepresenteerde informatie als geheel.

Bij opdrachten waarbij is overeengekomen dat de accountant specifieke werkzaamheden zal verrichten is de mate van de verschaft zekerheid afhankelijk van de aard van de opdracht.

Deskundigheid, onpartijdigheid, geheimhouding en onafhankelijkheid zijn, ongeacht de vorm van dienstverlening, van toepassing op alle mededelingen omtrent de uitkomsten van de arbeid van de accountant indien hij optreedt in de functie van openbaar accountant.

De aard van de opdracht is bepalend voor de aard en omvang van de uit te voeren werkzaamheden en voor de mate van zekerheid die door de accountant kan worden verschaft.

3.4 Samenstellingsopdracht

Bij een opdracht tot het samenstellen van financiële informatie wordt de accountant gevraagd om, vanwege zijn financieel-economische deskundigheid, bepaalde financiële gegevens te verzamelen, te ordenen en samen te vatten en hieromtrent een samenstellingsverklaring af te geven.

Dit omvat doorgaans het samenvatten van gedetailleerde gegevens in een hanteerbare en begrijpelijke vorm zonder dat vereist wordt om de aan de informatie onderliggende gegevens te controleren.

De hierbij uit te voeren werkzaamheden zijn niet bedoeld en niet toereikend om de accountant in staat te stellen de zekerheid omtrent de getrouwheid van de financiële informatie te geven die ontleend kan worden aan de accountants- of beoordelingsverklaring. Dit aspect is terug te vinden in de bewoordingen van de samenstellingsverklaring.

Gebruikers van de samengestelde financiële informatie kunnen echter enig vertrouwen ontleen aan de betrokkenheid van de accountant aangezien de werkzaamheden dienen te zijn verricht met de noodzakelijke deskundigheid en zorgvuldigheid.

3.5 Beoordelingsopdracht

Er bestaan situaties waar een onafhankelijk en deskundig oordeel gewenst is over de betrouwbaarheid van de informatie, waarbij men echter geen behoefte heeft aan de hoge mate van zekerheid die voortvloeit uit een controle-opdracht. Alsdan kan de accountant een beoordelingsopdracht aanvaarden die weliswaar een lagere mate van zekerheid verschaft, doch waarbij hij niettemin beoordeelt of de informatie getrouw is weergegeven in overeenstemming met de van toepassing zijnde grondslagen en bepalingen. De uitkomsten van deze beoordeling worden weergegeven in de beoordelingsverklaring.

Om de mindere doch gewenste mate van zekerheid te kunnen verschaffen ten aanzien van de betrouwbaarheid van de verstrekte informatie dient de accountant de daarvoor minimaal noodzakelijke werkzaamheden uit te voeren. Bij een dergelijke beoordelingsopdracht doet de accountant een uitspraak of hem iets is gebleken op grond waarvan hij zou moeten concluderen dat de verstrekte informatie waarop zijn beoordeling zich richt geen getrouw beeld geeft.

3.6 Voorkomen controleplicht

Controleplicht hangt vaak nauw samen met consolidatieplicht. Indien een werkmaatschappij zelf aan de criteria van controle voldoet, is dit niet het geval. Indien echter sprake is van een groep van zelfstandig niet-controleplichtige vennootschappen, met een topholding-B.V., welke moet consolideren, dan is sprake van controleplicht door consolidatieplicht. Deze vorm van controleplicht is te voorkomen op dezelfde wijze als de consolidatieplicht te voorkomen is (zie 2.6).

Aanvullend kan melding worden gemaakt van de wijziging van de rechtsvorm. De controleplicht (alsmede de consolidatieplicht) is geregeld in titel 9 van boek 2 van het BW.

Deze titel is echter slechts van toepassing op de coöperatie, de onderlinge waarborgmaatschappij, de N.V. en de B.V. Als de onderneming derhalve wordt ondergebracht in bijvoorbeeld een commanditaire vennootschap, v.o.f. of maatschap, dan is controleplichtigheid niet aan de orde. Uiteraard moeten de voor- en nadelen van een andere rechtsvorm wel eerst in zijn totaliteit worden gewogen, alvorens een dergelijke toch vrij ingrijpende wijziging door te voeren.

4 Gevolgen van niet nakomen van de verplichtingen

4.1 Sancties niet nakomen van de jaarrekeningverplichtingen

De bestuurders en commissarissen zijn naast de rechtspersoon zelf civielrechtelijk en strafrechtelijk aansprakelijk voor de inhoud van het financieel verslag. Als door de jaarrekening, het tussentijds verslag of het jaarverslag een misleidende voorstelling van zaken wordt gegeven van de toestand van de vennootschap, zijn de bestuurders tegenover derden hoofdelijk aansprakelijk voor de schade, door deze dientengevolge geleden. De bestuurder die bewijst dat dit niet aan hem te wijten is, is niet aansprakelijk.

Hetzelfde geldt ook voor commissarissen, echter niet terzake van het bestuursverslag en tussentijdse cijfers. Aansprakelijkstelling van een commissaris op deze cijfers is wel mogelijk, maar dan op grond van onrechtmatige daad, waarbij ook schuld bewezen moet worden.

Strafrechtelijk geldt dat strafbaar is de koopman, de bestuurder, de beherend vennoot of commissaris van een vennootschap, vereniging of stichting die opzettelijk een onjuiste jaarrekening openbaar maakt of openbaarmaking toelaat. Behalve bovenstaande kan sprake zijn van economische delicten (zie 4.3).

4.2 Sancties faillissement

Er geldt een extra aansprakelijkheid in geval van faillissement. Als de vennootschap failliet gaat en de jaarrekening is niet of te laat gedeponeed bij de Kamer van Koophandel of de opmaakplicht is niet nagekomen, dan wordt het bestuur geacht zijn taak onbehoorlijk te hebben vervuld en wordt vermoed dat deze onbehoorlijke taakvervulling een belangrijke oorzaak is van het faillissement. Als aannemelijk is dat de onbehoorlijke taakvervulling een belangrijke oorzaak van het faillissement is, dan zijn bestuurders en commissarissen hoofdelijk aansprakelijk voor de schulden van de vennootschap. Een onbelangrijk verzuim wordt hierbij niet in aanmerking genomen. Bij te late publicatie echter wordt bijvoorbeeld door deze regels een omkering van de bewijslast bereikt. De bestuurders en commissarissen dienen aan te tonen dat het niet-publiceren geen belangrijke oorzaak van het faillissement is geweest zodat zij niet langer hoofdelijk aansprakelijk zijn. De vordering kan worden ingesteld op grond van onbehoorlijke taakvervulling in de periode van drie jaren voorafgaande aan het faillissement.

In dit kader leiden de volgende zaken tot onbehoorlijke taakvervulling:

- schending van de boekhoudplicht;
- schending van de jaarrekeningopmaakplicht;
- schending van de bewaarplicht;
- schending van de deponeringsplicht.

4.3 Economisch delict

Naast de sancties vermeld in 4.1 en 4.2. kan sprake zijn van een economisch delict. Dit geldt bijvoorbeeld als sprake is van controleplichtigheid, maar geen accountant wordt benoemd, als de plicht tot deponering van het financieel verslag wordt geschonden, als een bevel van de Ondernemingskamer niet wordt opgevolgd of als niet of niet tijdig mededeling wordt gedaan van belangrijke gebeurtenissen na balansdatum betreffende de reeds vastgestelde jaarrekening. Als sprake is van een economisch delict, is in eerste instantie de rechtspersoon aansprakelijk. Maar voor de bestuurders kan dit echter gevolgen hebben. Zo kan iedere belanghebbende naleving van de controleplicht eisen bij de rechter. De sanctie is hier een boete van ten hoogste € 11.250 en/of ten hoogste 6 maanden hechtenis voor de bestuurders van de rechtspersoon, alsmede het bevel om alsnog tot accountantscontrole over te gaan.

5 Waardering van balansposten

In boek 2 BW Titel 9 zijn nadere regels opgenomen voor de waardering van balansposten in de jaarrekening. Hieronder worden de belangrijkste posten uiteengezet.

5.1 Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa betreffen een beperkt aantal kosten welke door een onderneming gemaakt zijn en welke mogen worden geactiveerd indien het waarschijnlijk is dat er in de toekomst opbrengsten aan de rechtspersoon toe te rekenen zijn en de kosten van het actief betrouwbaar kunnen worden vastgesteld.

Activering (en afschrijving) zal een betere matching van lasten en baten met zich brengen.

De te activeren immateriële vaste activa betreffen:

- a. kosten in verband met de oprichting en met de uitgifte van aandelen
- b. kosten van onderzoek en ontwikkeling
- c. kosten van verwerving van concessies, vergunningen en octrooien
- d. van derden gekochte goodwill (zie 5.1.b.0)

Vooruitbetalingen kunnen eveneens geactiveerd worden.

Voorzover het onderzoeks- en ontwikkelingskosten betreft is ook activering van de bestede uren mogelijk.

Waardering

Immateriële vaste activa worden gewaardeerd op de verkrijgingsprijs. Op grond van bepaalde voorwaarden (artikel 6 Besluit actuele waarde) mogen immateriële vaste activa ook gewaardeerd worden op actuele waarde. Kosten van goodwill verkregen van derden mag wettelijk niet tegen actuele waarde worden gewaardeerd.

Geactiveerde kosten van oprichting en uitgifte van aandelen worden afgeschreven in ten hoogste vijf jaren.

Tevens moet de rechtspersoon voor de hoogte van het geactiveerde bedrag een wettelijke reserve aanhouden.

Voor de overige immateriële vaste activa wordt afgeschreven op basis van de geschatte toekomstige gebruiksduur (economische levensduur).

Goodwill

Goodwill is één van de immateriële vaste activa welke ook onder 5.1. zijn vermeld. Goodwill kan worden geactiveerd indien sprake is van derden verkregen c.q. gekochte goodwill en dan wel voor de verkrijgingsprijs.

Indien goodwill is geactiveerd, dan dient deze te worden afgeschreven ten laste van het resultaat naar gelang de verwachte gebruiksduur. De afschrijvingsduur mag de vijf jaren slechts te boven gaan, indien de goodwill aan een aanzienlijk langer tijdvak kan worden toegerekend. Alsdan moet de afschrijvingsduur met de redenen hiervan worden opgegeven.

In de praktijk wordt veelal een termijn van tien jaren gehanteerd, dit is om praktische redenen, namelijk ten behoeve van de aansluiting met de fiscale regels waarvoor een afschrijvingstermijn geldt van minimaal tien jaar. Het komt echter ook voor dat in het geheel niet wordt afgeschreven op goodwill, met als reden dat de verwachte gebruiksduur onbeperkt is. Dit doet zich bijvoorbeeld voor bij gekochte en geactiveerde merknamen.

Bezwaar tegen deze op zich verdedigbare zienswijze is, dat als de waarde van de goodwill c.q. de merknaam lager wordt door slechte resultaten van de onderneming, c.q. dat gedeelte van de onderneming, de goodwill wel dient te worden afgewaardeerd, wat betekent dat het in slechtere tijden te verantwoorden resultaat niet alleen door de afnemende winst gedrukt wordt, maar ook nog eens door de afwaardering van de goodwill.

Goodwill betaald bij de aankoop van deelnemingen kan:

- worden geactiveerd en vervolgens worden afgeschreven ten laste van het resultaat;
- direct ten laste van het eigen vermogen worden gebracht;
- direct ten laste van het resultaat worden gebracht.

Indien goodwill wordt afgeschreven in vijf jaar, dient tevoren te worden beseft, dat het resultaat gedurende vijf jaren hierdoor materieel kan worden beïnvloed. Vooral bij de overgang van eenmanszaak naar B.V. waar de goodwill wordt bedongen van de inbrengende ondernemer, kan dit belangrijke effecten hebben op het te verantwoorden resultaat. Indien dit ongewenst is, kan in deze situatie afboeking ten laste van het eigen vermogen plaatsvinden.

Op basis van het inzicht-vereiste zou ook een negatieve winstreserve hier verdedigbaar kunnen zijn. Ook bij andere overnames, zoals bij een aandelenfusie tussen vennootschappen, kan een afboeking ten laste van het eigen vermogen het beste inzicht verschaffen in vermogen en resultaat van de vennootschap.

Enmalige afboeking ten laste van het resultaat komt in zijn algemeenheid het inzicht in vermogen en resultaat niet ten goede. Fiscaal wordt afgeschreven in minimaal 10 jaar.

5.2 Materiële vaste activa

Materiele vaste activa zijn activa die bestemd zijn om de uitoefening van de werkzaamheid van de rechtspersoon duurzaam te dienen. Ze worden als actief verwerkt indien ze opbrengsten in de toekomst genereren die aan de rechtspersoon toekomen en indien ze betrouwbaar kunnen worden vastgesteld.

De eerste waardering van een materieel vast actief gebeurt tegen verkrijgingsprijs. Kosten die gemaakt worden na eerste verwerking worden als (onderdeel van) materiele vaste activa verwerkt totdat het actief gereed is om in gebruik te worden genomen. Na eerste verwerking kunnen materiele vaste activa worden gewaardeerd op:

- verkrijgingsprijs minus afschrijvingen (kostprijsmodel)
- actuele waarde.

Kostprijsmodel

De meest voorkomende waardering is de waardering op kostprijs, met lineaire afschrijving als percentage van de aanschafwaarde -/- restwaarde.

Voor gebouwen is afschrijving van 2% tot 4% van de opstalwaarde gebruikelijk. Bij machines en inventaris varieert dit van 5% tot 20%, bij kantoorinventaris (ondermeer computers e.d.) is een percentage van 20% tot 33% gebruikelijk. Fiscaal wordt afgeschreven in minimaal vijf jaar (met uitzondering van gebouwen).

Geregeld wordt bij bedrijfspanden een onderscheid gemaakt tussen de grond, de “kale” opstal en de aan te brengen “inrichting”. Dit laatste element kan in voorkomende gevallen in ca. 10 jaar worden afgeschreven, mede door de snelle ontwikkeling in de eisen welke aan bedrijfsruimten en met name kantoorruimten worden gesteld. Met waardeverminderingen moet rekening worden gehouden inden deze naar verwachting duurzaam is.

Behalve de lineaire afschrijving is ook de afschrijving als percentage van de boekwaarde geoorloofd. De afschrijvingen vinden dan eerder in de tijd plaats. Een en ander is verdedigbaar als het activum ook een aflopend prestatiepatroon kent.

Naast de afschrijving is bij materiele vaste activa veelal een voorziening voor het onderhoud te vormen.

De toevoegingen aan deze voorziening wordt vaak bepaald op basis van het geschatte bedrag van het groot onderhoud en de periode die telkens tussen de werkzaamheden voor het groot onderhoud verloopt. De voorziening wordt op basis van een onderhoudsplan (meestal opgesteld door een deskundige, zoals een aannemer) onderbouwd. De kosten die uitgaan boven de boekwaarde van de voorziening worden ten laste van het resultaat gebracht.

Actuele waarde model

Indien gekozen wordt voor waardering op actuele waarde, dient gekozen te worden voor de wijze waarop deze bepaald wordt alsmede voor de wijze waarop een en ander in het eigen vermogen tot uitdrukking wordt gebracht. Het Besluit Waardering Activa is hierbij van belang. Hierin wordt bepaald dat als maatstaf van actuele waarde in aanmerking komen de vervangingswaarde, de bedrijfswaarde (= indirecte opbrengstwaarde) en de (directe) opbrengstwaarde.

Onder de vervangingswaarde wordt verstaan het bedrag dat benodigd zou zijn om het bedrijfsmiddel economisch te vervangen. Deze actuele waarde benadering is aan de orde als het voornemen bestaat het bedrijfsmiddel t.z.t. te vervangen. Indien kan worden aangenomen dat het activum niet zal worden vervangen is de indirecte of directe opbrengstwaarde aan de orde.

Onder de indirecte opbrengstwaarde of bedrijfswaarde wordt verstaan de waarde van de toe te rekenen netto-omzet die kan worden verkregen met gebruik van het bedrijfsmiddel. Er wordt derhalve bepaald hoeveel toegevoegde waarde het bedrijfsmiddel nog heeft, hoeveel waarde-eenheden nog kunnen worden gegeneerd.

Onder de (directe) opbrengstwaarde wordt de opbrengst bij verkoop verstaan, na aftrek van kosten.

De bepaling van de actuele waarde zal regelmatig uitgevoerd moeten worden. De wijzigingen in de actuele waarde bij deze bepaling worden verwerkt in een herwaarderingsreserve en komen derhalve niet direct in het resultaat tot uitdrukking.

5.3 Deelnemingen

Er is sprake van een deelneming volgens het BW indien hij of een of meer van zijn dochtermaatschappijen alleen of samen voor eigen rekening aan die rechtspersoon kapitaal verschaffen of doen verschaffen teneinde met die rechtspersoon duurzaam verbonden te zijn ten dienste van de eigen werkzaamheid. Ten behoeve van het vaststellen of sprake is van een deelnemingsrelatie heeft de wet een wettelijk vermoeden van deelneming geïntroduceerd. Indien een vijfde of meer van het geplaatste kapitaal wordt verschaft, wordt het bestaan van een deelneming vermoed.

Voor de waardering van deelnemingen is het van belang of sprake is van invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid van de deelneming. Sprake van invloed van betekenis wordt vermoed als de rechtspersoon kan beschikken over tenminste 20% van de stemrechten.

Indien geen sprake is van invloed van betekenis wordt gewaardeerd op verkrijgingsprijs of actuele waarde. Met waardeverminderingen op balansdatum mag rekening worden gehouden, echter indien deze naar verwachting duurzaam zijn dan moet hiermee rekening gehouden worden.

Indien sprake is van een deelneming waar wel invloed van betekenis wordt uitgeoefend op het zakelijke en financiële beleid is waardering tegen vermogensmutatiemethode (netto-vermogenswaardemethode of zichtbaar eigen vermogen waardering) aan de orde.

In beginsel bestaat de wettelijke verplichting de deelneming tegen de netto vermogenswaarde te waarderen, waarbij deze gelijk is aan de hoogte van het eigen vermogen van de deelneming bij waardering van activa en passiva op de grondslagen van de moeder. Is het geheel niet mogelijk te waarderen tegen de grondslagen van de moeder dan komt waardering tegen zichtbaar eigen vermogen in aanmerking. Dit houdt in dat als uitgangspunt van waardering wordt genomen het eigen vermogen van de deelneming, waarna de wijzigingen in de boekwaarde na dat moment geschieden tegen de grondslagen van de deelneming.

Indien de verkrijgingsprijs van de deelneming hoger is dan de nettovermogenswaarde, wordt het verschil als goodwill behandeld. Indien de verkrijgingsprijs lager is, is sprake van badwill. Wellicht is het vormen van een reorganisatievoorziening bij dergelijke aankopen noodzakelijk, wellicht is sprake van een "lucky buy". De deelneming wordt dan geherwaardeerd tot de netto vermogenswaarde en voor het bedrag van de herwaardering wordt een herwaarderingsreserve gevormd.

Voorziening deelneming

Als de waarde van een deelneming nihil (of negatief) is geworden en de deelneming wordt op basis van de vermogensmutatiemethode gewaardeerd, wordt de deelneming tegen nihil gewaardeerd. Voor het aandeel in de eventuele verdere verliezen van de deelneming dient de deelnemende rechtspersoon een voorziening te vormen, indien en voor zover de deelnemende rechtspersoon geheel of ten dele instaat voor de schulden van de deelneming, respectievelijk de feitelijke verplichting heeft de deelneming (voor zijn aandeel) tot betaling van haar schulden in staat te stellen.

De deelnemende rechtspersoon dient dus, indien de waarde van de deelneming volgens de vermogensmutatiemethode nihil is geworden, na te gaan of er sprake is van een feitelijke verplichting (naast de situatie dat sprake is van een in rechte afdwingbare verplichting). Van een feitelijke verplichting is sprake als de deelnemende rechtspersoon door een bepaalde gedragslijn of vorm van communicatie heeft aangegeven bepaalde verantwoordelijkheden te aanvaarden en als bij een andere partij de gerechtvaardigde verwachting is gewekt dat de deelnemende rechtspersoon die verantwoordelijkheden zal nakomen. Dit kan bijvoorbeeld al het geval zijn als de moedermaatschappij schriftelijk aan leveranciers heeft medegedeeld dat vorderingen die de leveranciers hadden zouden worden voldaan of in het geval dat de moedermaatschappij een mondelinge uiting heeft gedaan dat leveranciers behoorlijk zouden worden behandeld.

Indien de moeder een voorziening vormt tot het bedrag van het negatieve vermogen van de deelneming, zou kunnen worden afgeleid dat zij instaat voor de schulden van de deelneming. In ieder geval voor de schulden op balansdatum, maar als een dergelijke situatie al langere tijd voortduurt en de moeder de verliezen steeds heeft gefinancierd (oplopende schuld aan de moeder) dan kan wellicht ook worden gesteld dat bij crediteuren de verwachting is gewekt dat dit in de toekomst ook zal gebeuren.

Bij de bepaling van de omvang van de voorziening wordt rekening gehouden met reeds op vorderingen op de deelneming in mindering gebrachte voorzieningen voor oninbaarheid.

5.4 Voorraden

Voorraden kunnen worden gewaardeerd op kostprijs of actuele waarde. Indien waardering op kostprijs plaatsvindt, bestaat deze uit verkrijgings- of vervaardigingsprijs en overige kosten om de voorraden in huidige staat en op huidige plaats te brengen.

De waardering gelijksoortige bestanddelen van voorraden mag geschieden volgens gewogen gemiddelde prijzen, volgens LIFO of FIFO. LIFO (last in, first out) houdt in dat de laatst aangekochte voorraad wordt geacht het eerst te worden verkocht. FIFO (first in, first out) houdt in dat de eerst ingekochte voorraad geacht wordt het eerst te worden verkocht. FIFO geeft in zijn algemeenheid een beter inzicht in het vermogen, aangezien met LIFO een stille reserve wordt gevormd, uitgaande van stijgende prijzen. Als het verschil met de marktwaarde aanzienlijk is, wordt dit vermeld.

Indien zelf vervaardigde voorraden worden gewaardeerd wordt aangegeven of dit geschied tegen de integrale kostprijs, of dat bepaalde kosten buiten beschouwing zijn gelaten.

Voorraden (en materiële vaste activa) welke geregeld worden vervangen en waarvan de gezamenlijke waarde van ondergeschikte betekenis is, mogen gewaardeerd worden tegen een vaste hoeveelheid en waarde (ijzeren voorraad) inden de samenstelling en waarde slechts aan geringe waarde-wijzigingen onderhevig is.

5.5 Onderhanden werk en onderhanden projecten in opdracht van derden

Onderhanden werk is een goed in bewerking welke vervaardigd wordt naar aanleiding van bestellingen van derden om na voltooiing als gereed product te worden verkocht. Tevens valt onder onderhanden werk een goed in bewerking welke wordt geproduceerd in serie- of massaproductie voor eigen rekening of gebruik. Deze goederen kunnen een productietijd hebben die over het einde van het boekjaar heenloopt en worden gewaardeerd en verwerkt als voorraden.

Een onderhanden project in opdracht van derden is een project dat is overeengekomen met een derde, voor de constructie van een actief (of combinatie van activa) waarbij de uitvoering zich gewoonlijk over meer dan één verslagperiode uitstrekt.

Bij het verwerken van een onderhanden project (projectopbrengsten en –kosten) zijn twee methoden van winstneming te onderscheiden:

- winstneming naar rato van de verrichte prestaties bij de uitvoering van het project
- winstneming bij oplevering c.q. voltooiing van het project

Winstneming naar rato verrichte prestaties

Deze wijze mag alleen toegepast worden indien deze winst op betrouwbare wijze kan worden bepaald. Verwachte verliezen op een project worden direct als last verwerkt in het resultaat.

De methode van verwerking van de opbrengsten en kosten naar rato van de verrichte prestaties wordt ook de "percentage of completion" methode genoemd. De projectopbrengsten en –kosten worden hierbij zodanig aan de periode toegerekend dat de opbrengsten en kosten naar rato van de verrichte prestaties in de winst-en-verliesrekening worden verwerkt in de perioden waarin het werk wordt uitgevoerd.

Deze methode is fiscaal verplicht (zie ook 8.5).

Winstneming bij oplevering c.q. voltooiing project

Bij winstneming bij oplevering dan wel voltooiing van het project worden de opbrengsten gedurende de looptijd van het project in de winst-en-verliesrekening verwerkt tot het bedrag van de gemaakte projectkosten dat waarschijnlijk kan worden verhaald. De projectkosten worden verwerkt in de winst-en-verliesrekening in de periode waarin ze worden gemaakt. Deze methode is fiscaal niet toegestaan.

5.6 Debiteuren

Vorderingen op handelsdebiteuren worden gewaardeerd tegen nominale waarde onder aftrek van voorzieningen voor oninbaarheid.

5.7 Effecten

Effecten kunnen worden gewaardeerd tegen kostprijs (verkrijgingsprijs of lagere reële waarde) of actuele waarde (reële waarde).

De afwaardering naar lagere reële waarde kan per soort effecten (individueel) of alleen voor zover de totale waarde van een groep effecten lager is dan de verkrijgingsprijs (collectief).

Indien het niet mogelijk is om op betrouwbare wijze de actuele waarde te bepalen dient gewaardeerd te worden op verkrijgingsprijs.

5.8 Vreemde valuta posities

Onderscheid moet worden gemaakt tussen:

- directe transacties in vreemde valuta en
- een bedrijfsuitoefening in het buitenland.

Transacties in vreemde valuta

Monetaire balansposten uit transacties, dit zijn liquide middelen en activa en passiva die een vast (te stellen) te ontvangen of te betalen bedrag representeren, worden gewaardeerd tegen de koers op eindbalansdatum.

Niet-monetaire balansposten, die volgens de historische kostprijs worden gewaardeerd, worden gewaardeerd tegen de wisselkoers op transactiedatum.

Niet-monetaire posten, die volgens de actuele waarde worden gewaardeerd, worden gewaardeerd tegen de wisselkoers op moment waarop de actuele waarde werd bepaald.

Koersverschillen worden als resultaat verantwoord in de periode waarin ze zijn ontstaan.

Koerswinsten op vorderingen en schulden met een looptijd langer dan één jaar mogen als overlopende post worden verantwoord en naar tijdsgelang over de resterende looptijd worden verdeeld.

Worden termijntransacties afgesloten ter dekking van het koersrisico op langlopende transacties, dan wordt het verschil tussen het ontvangen bedrag en het bedrag omgerekend tegen de termijnkoers over de looptijd van de transactie.

Bedrijfsuitoefening in het buitenland

Bij deelnemingen worden activa en passiva omgerekend tegen de balanskoers. Het koersverschil over het eigen vermogen per begin van het boekjaar wordt rechtstreeks in het eigen vermogen verwerkt.

De posten van de winst- en verliesrekening worden omgerekend tegen de gemiddelde koers van dat jaar of tegen slotkoers. Bij omrekening tegen gemiddelde koers ontstaat een verschil ten opzichte van de balans. Dit verschil wordt rechtstreeks in het eigen vermogen verwerkt. Bij hoge-inflatie-landen gelden bijzondere regels.

Bij vaste inrichtingen in het buitenland worden niet-monetaire activa en passiva omgerekend tegen historische koers, evenals de posten in de winst- en verliesrekening welke hiermee samenhangen. De overige posten in de winst- en verliesrekening worden verwerkt tegen de koers op transactiedatum of de gemiddelde koers.

Monetaire activa en passiva worden omgerekend tegen slotkoers. Koersverschillen worden als resultaat verwerkt. Indien de vaste inrichting op actuele waarde waardeert, wordt deze omgerekend tegen slotkoers. Voorzover een waarderingsverschil betrekking heeft op een herwaarderingsreserve wordt het verschil daarin verwerkt. In andere gevallen wordt het verschil als resultaat verantwoord.

Onder omstandigheden moet in de enkelvoudige jaarrekening een wettelijke reserve worden gevormd.

5.9 Eigen vermogen

Aandelenkapitaal

In de jaarrekening hoeft niet de aandeelhouder van een B.V. als zodanig vermeld te worden. Wat wel vermeld moet worden is de hoogte van het geplaatste kapitaal. Is het geplaatste kapitaal niet volgestort, dan wordt in plaats daarvan het gestorte kapitaal vermeld of indien stortingen zijn uitgeschreven, het gestorte en opgevraagde kapitaal. Het geplaatste kapitaal wordt in deze gevallen vermeld.

Indien de rechtspersoon of een dochtermaatschappij eigen aandelen houdt, dan worden deze als aandelen in portefeuille opgenomen. Vermeld wordt op welke post van het eigen vermogen de verkrijgingsprijs of boekwaarde daarvan in mindering is gebracht. Het geplaatste kapitaal wordt hier niet mee verminderd.

Alles wat door de aandeelhouders is ingebracht boven het nominaal aandelenkapitaal wordt verwerkt als agio. Hieronder valt ook dat wat wordt ingebracht zonder uitgifte van aandelen, zoals kwijtschelding van een lening door de aandeelhouder.

In de toelichting wordt een uitsplitsing gemaakt naar de soorten aandelen. Vermeld wordt op welke wijze in het boekjaar stortingen zijn verricht op aandelen. N.V.'s dienen aanvullende informatie te verstrekken over aandelen in portefeuille. Het maatschappelijk kapitaal hoeft niet te worden vermeld.

Reserves

Krachtens de wet dient een vennootschap een aantal wettelijke reserves aan te houden. Uit deze reserves *kan* geen dividend worden uitgekeerd. Uitkeringen zijn slechts mogelijk zover het eigen vermogen groter is dan de reserves die krachtens wet of statuten moet worden aangehouden. Een en ander geldt in het kader van de kapitaalbeschermingsregels om de waarborg voor de crediteuren niet uit te hollen. Een aantal wettelijke reserves zijn echter om te zetten in aandelenkapitaal, zoals wettelijke reserve deelnemingen en herwaarderingsreserve. Na deze omzetting is terugbetaling op aandelen een mogelijkheid, zodat hiermee in feite ook de wettelijke reserves kunnen worden uitgekeerd.

De volgende wettelijke reserves dienen te worden aangehouden.

- Negatieve bijschrijvingsreserve als gevolg van omrekening van het aandelenkapitaal van een naamloze vennootschap naar de euro;
- Een lager aandelenkapitaal als gevolg van omrekening van het aandelenkapitaal van een naamloze vennootschap naar de euro;
- Reserve voor leningen verstrekt door de naamloze vennootschap met het oog op het nemen of verkrijgen van aandelen in het kapitaal van de rechtspersoon;
- Reserves voor geactiveerde kosten verbonden aan de oprichting en uitgifte van aandelen van de vennootschap;
- Reserve voor geactiveerde kosten van onderzoek en ontwikkeling;
- Wettelijke reserve deelnemingen;

- Reserve omrekeningsverschillen;
- Herwaardering van activa.

Een vaak voorkomende wettelijke reserve is de herwaarderingsreserve. Deze wordt gevormd voor herwaarderings van activa. De activa worden dan op actuele waarde gesteld waarbij de waardevermeerderingen niet direct in het resultaat worden verantwoord. Dit betekent dat er een stille reserve zichtbaar wordt gemaakt in de balans, waarover bij realisatie belasting dient te worden afgedragen. Om hiermee rekening te houden wordt vaak een belastinglatentie gevormd.

Een wettelijke reserve deelnemingen moet onder voorwaarden gevormd worden voor de niet-uitgekeerde resultaten van een deelneming. Wettelijk wordt de vorming van een dergelijke reserve vereist voor onder meer resultaten van een deelneming, die de deelnemende vennootschap verwerkt bij waardering van de deelneming tegen netto-vermogenswaarde. De wet definieert een vrijstelling voor het vormen van voornoemde reserve voor uitkeringen, die de deelnemende rechtspersoon zonder (enige) beperking kan bewerkstelligen. Dit zal meestal het geval zijn voor een deelnemende rechtspersoon, die een meerderheidsbelang (meer dan 50% van de aandelen) in een B.V. bezit. In een dergelijk geval zal vaak zonder belemmeringen een uitkering kunnen worden bewerkstelligd.

Ook in het geval er sprake is van een minderheidsbelang met soortaandelen, waarbij de deelnemende vennootschap een meerderheid van deze soortaandelen heeft en de statuten uitkeringsbevoegdheden per soortaandeel kennen, zal vaak een uitkering zonder formele beperkingen mogelijk zijn.

In deze beide gevallen zal, uitzonderingen daargelaten, de vorming van een wettelijke reserve deelnemingen niet nodig zijn. Indien er sprake is van een minderheidsbelang (50% of minder; minder dan 50% zeggenschap) zal de deelnemende vennootschap meestal zelf geen uitkeringen kunnen bewerkstelligen. In een dergelijk geval is de vorming van een wettelijke reserve deelnemingen verplicht.

Naast de toets of er voldoende vrije reserves zijn, dient beoordeeld te worden of de liquiditeitspositie van de vennootschap een dividend toelaat. Het bestuur van de B.V. dient aan de hand van een liquiditeitsbegroting van de komende 12 maanden zich ervan te vergewissen dat de dividenduitkering de continuïteit van de vennootschap het komende jaar niet in gevaar brengt. Het bestuur is privé aansprakelijk indien deze toets niet of niet juist wordt uitgevoerd.

Bij de beoordeling van de reserves is daarnaast -fiscaal- van belang of -indien de pensioenvoorziening en de overige activa en passiva op reële waarden worden gesteld- er voldoende reserves zijn (na aftrek van ongedekte RC-voordelingen op de directeur/aandeelhouder). Indien dat niet zo is, kan de belastingdienst stellen dat er sprake is van afkoop van pensioen door het bovenmatige dividend, wat leidt tot 52% heffing van belasting + 20% revisierente + de eventuele boete! Zie ook paragraaf 5.10.

5.10 Voorzieningen

Voorzieningen worden gewaardeerd tegen nominale of contante waarde. Indien de momenten van het doen van de uitgaven niet op betrouwbare wijze kunnen worden vastgesteld, en dus de contante waarde niet op betrouwbare wijze kan worden vastgesteld, worden de voorzieningen gewaardeerd tegen nominale waarde van de verwachte uitgaven

Pensioenvoorziening

Pensioenvoorzieningen worden gewaardeerd op de contante waarde van de verwachte toekomstige uitkeringen. Daarom dient de waarde actuair te worden bepaald.

Hierbij heeft de rechtspersoon relatieve vrijheid in de keuze van het rentepercentage waarmee contant wordt gemaakt, mits een lange termijn zakelijke rente wordt gekozen en tevens met de wijze waarop om wordt gegaan met leeftijdsterugstellingen in de berekening van sterftekansen van de verzekerde(n). Aangezien fiscaal een ander waarderingsstelsel mag worden gekozen, kan een voorziening voor latente belastingverplichtingen worden opgenomen.

Een kleine rechtspersoon mag op fiscale basis de pensioenvoorziening waarderen, het gehanteerde rentepercentage bedraagt dan 4%. Commerciële waardering geschiedt op basis van de actuele rentestand. Tezamen met de verplichtingen bij commerciële waardering zoals indexatie van toekomstige uitkeringen (ter dekking van waardevermindering pensioen), de toepassing van leeftijdscorrecties (anticiperen op stijgende levensverwachting) en een dekking van het vooroverlijdensrisico is de commerciële waarde vaak veel lager dan bijna het dubbele van de fiscale waardering.

Het pensioen in eigen beheer vormt dan ook een steeds groter probleem. Behalve dat veel B.V.'s op dit moment niet aan de toekomstige pensioenverplichtingen kunnen voldoen, zorgt de zeer lage marktrente dat fiscale en commerciële waarderingsmethodes alsnog verder uit elkaar lopen. Bij een dividenduitkering of wanneer ingeval van een echtscheiding een gedeelte van het opgebouwde pensioen moet worden afgestort wordt dit goed duidelijk. Bij uitkering van dividend en ook het geval van echtscheiding moet dan worden uitgegaan van de commerciële waardering van het pensioen in eigen beheer.

Als directeur-grotaandeelhouders besluiten dividend uit te keren, zullen zij zich terdege bewust moeten zijn dat er voldoende vermogen in de vennootschap aanwezig is. Een dividenduitkering kan namelijk leiden tot een belaste afkoop van de pensioenaanspraken. De belastingdienst stelt zich op het standpunt dat er sprake is van een belaste afkoop als de dividenduitkering ertoe leidt dat het in de B.V. opgebouwde pensioen niet meer volledig uitgekeerd kan worden. De volledige waarde van het opgebouwde pensioen wordt dan direct belast tegen een belastingtarief van maximaal 52%. Bovendien is er 20% revisierente verschuldigd.

Om te beoordelen of de B.V. in staat blijft de pensioenaanspraken volledig uit te keren, is de balans van de B.V. het uitgangspunt. Hierbij moeten alle activa en passiva (waaronder de pensioenverplichting) van de B.V. op de werkelijke, commerciële waarde worden gewaardeerd. Zoals gemeld is de commerciële waarde van een pensioenverplichting vaak veel hoger dan de fiscale waarde op de balans van de B.V. De vennootschap moet in staat zijn om het pensioen op korte en lange termijn volledig te kunnen uitkeren.

De waarde voor een pensioenvoorziening dient minimaal gelijk te zijn aan de koopsom die aan een professionele verzekeringsmaatschappij betaald zou worden voor het onderbrengen van de verplichting.

Voorziening voor latente belastingen

Belastinglatenties of de voorziening voor latente belastingverplichtingen geeft in zijn algemeenheid de (contante) waarde aan van de verwachte toekomstige te betalen vennootschapsbelasting over de wel in de (commerciële) jaarrekening, maar nog niet in de aangifte (fiscale jaarrekening) tot uitdrukking gebrachte waardering van activa en passiva. Indien bijvoorbeeld een pand in de commerciële jaarrekening is gewaardeerd op de actuele waarde van € 1.000.000 kan deze in de fiscale jaarrekening gewaardeerd zijn op de kostprijs minus afschrijving bijvoorbeeld € 400.000. Over het verschil, in casu € 600.000, wordt bij verkoop van het pand vennootschapsbelasting betaald (20-25%). Afhankelijk van de verwachting wanneer het pand verkocht wordt en de stille reserve gerealiseerd wordt, zal de contante waarde van de verwachte belastinglast dichterbij 0% of dichterbij 25% van de stille reserve liggen. Voorzichtigheidshalve kunnen belastinglatenties op de nominale waarde, dat wil zeggen op 20-25% worden gewaardeerd. Een beter inzicht in het vermogen wordt echter geboden bij waardering op de contante waarde.

Uiteraard kan nauwkeurig berekend worden, wanneer welk gedeelte van het verschil in fiscale en commerciële waardering vrijvalt, zodat het percentage waartegen de voorziening voor latente belastingverplichtingen wordt opgenomen nauwkeurig bepaald kan worden. De belastinglatentie wordt of opgenomen op nominale waarde of op de berekende contante waarde. Indien de fiscale waarde hoger is dan de commerciële kan een actieve belastinglatentie ontstaan. Uit voorzichtigheidsoverwegingen wordt deze niet altijd gewaardeerd. Activering is mogelijk, zolang uitgegaan kan worden van een going-concern-gedachte. Voor de activering moet in redelijkheid kunnen worden aangenomen dat realisatie van de belastingclaim te zijner tijd zal kunnen plaatsvinden.

Indien de latentie op contante waarde wordt gewaardeerd, wordt in de toelichting de nominale waarde vermeld. Indien de actieve latentie niet wordt gewaardeerd moet bedacht worden dat daarmee het signaal wordt afgegeven dat er geen winst meer wordt verwacht.

5.11 Schulden

De schulden (de per balansdatum bestaande en vaststaande verplichtingen die gewoonlijk door betaling worden afgewikkeld) worden onder de passiva opgenomen en mogen niet worden gesaldeerd met de activa ter financiering waarvan de schulden zijn aangegaan. Wordt de betalingstermijn overeengekomen voor een periode langer dan een jaar dan betreft het een langlopende schuld, anders is het een kortlopende schuld.

Is er een stellig voornemen van de schuldenaar om de schuld vervroegd af te lossen in het volgend boekjaar dan zal de verplichting moeten worden opgenomen onder de kortlopende schulden.

In de toelichting wordt opgenomen welk deel van de schuld een looptijd heeft langer dan een jaar en de rentevoet daarover. Tevens wordt opgenomen welk deel een resterende looptijd heeft langer dan vijf jaar.

Langlopende schulden worden gewaardeerd tegen nominale waarde (dit is in eerste instantie de hoofdsom zoals vermeld in de overeenkomst).

De kortlopende schulden worden eveneens gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overlopende passiva zijn enerzijds vooruit ontvangen bedragen voor baten die ten gunste van volgende verslagperioden komen en anderzijds na balansdatum te betalen bedragen die ten laste van de verstreken verslagperiode moeten worden toegerekend. De overlopende passiva mogen gesaldeerd worden met de kortlopende schulden als het bedrag ervan niet van voldoende belang is.

6 Winst-en-verliesrekening

6.1 Indeling

De winst-en-verliesrekening geeft weer de omvang en samenstelling van de behaalde opbrengsten en de in verband daarmee gemaakte kosten. Het verschil tussen deze opbrengsten en kosten is het resultaat en dit is in principe gelijk aan het bedrag waarmee het eigen vermogen in het boekjaar is veranderd. De vergelijkende cijfers van het voorgaand boekjaar worden altijd opgenomen.

De posten uit de winst-en-verliesrekening worden onderscheiden in baten en lasten uit de gewone bedrijfsuitoefening en in buitengewone baten en lasten. De baten en lasten uit gewone bedrijfsuitoefening zijn onder te verdelen in operationele baten en lasten en financiële baten en lasten. In de bijlage zijn modellen opgenomen.

6.2 Operationele baten en lasten

Operationele baten en lasten moeten worden ingedeeld volgens de wet voorgeschreven wijze. Voor B.V.'s en N.V.'s zijn er modellen voor de indeling. Er zijn verschillende opstellingen. De onderneming dient de keuze in deze te maken, maar de keuze van opstelling moet wel het best bij het bedrijf passen.

Opbrengsten (omzet, honoraria, rente, dividend, huur) zijn baten die ontstaan bij de normale bedrijfsuitvoering van een onderneming. De omvang wordt bepaald op de reële waarde van de ontvangen tegenprestatie. Bij de verwerking van baten als onderdeel van het resultaat is vooral van belang dat wordt bepaald het moment waarop een bate in de resultatenrekening wordt verwerkt.

6.3 Financiële baten en lasten

De rubricering van de financiële baten en lasten is in de wettelijke indeling ongeacht het model gelijk.

De financiële baten omvatten de baten uit de financiële vaste activa, de renteopbrengsten uit de tot de vlottende activa behorende vorderingen en effecten en tevens dividenden op de tot vlottende activa behorende aandelen.

De financiële lasten omvatten rentelasten e.d. van opgenomen leningen, waarde correcties in verband met afwaardering van financiële vaste activa en vlottende effecten.

Rentebaten en -lasten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben. Als rente op schulden toegerekend kan worden op zelf vervaardigde activa en wel voor zover zij betrekking op het vervaardigingsproces mogen zij in de waardering van het actief worden opgenomen in plaats van als rentelast.

6.4 Bijzondere en buitengewone posten

Indien baten of lasten geen onderdeel uitmaken van de gewone bedrijfsvoering, maar een incidenteel karakter hebben dan worden deze afzonderlijk gepresenteerd, zodanig dat een goed inzicht wordt verkregen in het resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening. Deze worden meestal opgenomen onder de diverse baten en lasten. Zijn er baten of lasten die geheel niets te maken hebben met de gewone bedrijfsuitoefening of duidelijk daarvan zijn te onderscheiden, dan worden deze als buitengewone baten of lasten gepresenteerd. Dit zijn posten die naar verwachting zelden of niet regelmatig voorkomen. Denk hierbij aan nadelen als gevolg van onteigeningen of als gevolg van natuurrampen. Resultaten uit bijvoorbeeld reorganisaties zijn geen buitengewone resultaten maar bijzondere.

Voor de winst-en-verliesrekening geldt dat indien een post uit de winst-en-verliesrekening groter is dan 5% van de toegevoegde waarde of groter is dan 10% van het totaal van de rubriek waartoe deze behoort, wordt aanbevolen de post afzonderlijk te vermelden op grond van het vermoeden dat sprake is van een post van relatieve betekenis.

7 Toelichting, overige gegevens, jaarverslag

7.1 Toelichting

Vooral bij kleinere ondernemingen wordt als jaarrekening soms wel eens alleen de balans en de resultatenrekening door de vennootschap opgesteld.

De jaarrekening bestaat uit een balans, resultatenrekening en de toelichting hierop. De toelichting is een essentieel en wettelijk verplicht onderdeel van de jaarrekening en moet dus door iedereen die een jaarrekening moet opstellen ook opgesteld worden. De toelichting is evenals de beide andere onderdelen van de jaarrekening aan uitgebreide wettelijke regels onderhevig, waarbij ook voor de toelichting geldt dat als dat voor het inzicht in vermogen en resultaat noodzakelijk is, er af mag worden geweken van de wettelijke voorschriften, mits (wederom) goed toegelicht.

De toelichting bestaat uit een toelichting op de posten van de balans, de posten van de verlies- en winstrekening en verder uit melding van niet uit de balans blijvende verplichtingen, melding van het gemiddeld aantal werknemers, melding van bestuurders- en commissarisbeloningen, de waarderinggrondslagen en de overige detailleringen. Tevens dient te worden opgenomen in het algemene gedeelte van de toelichting (tenzij al elders opgenomen) de statutaire vestigingsplaats en de beschrijving van de activiteiten van de rechtspersoon.

Activa

In de toelichting wordt het verloop weergegeven van alle posten behorende tot de vaste activa. Uit een dergelijk overzicht blijkt de boekwaarde bij aanvang boekjaar, de investeringen, de desinvesteringen, herwaarderingen, afschrijvingen en de boekwaarde per ultimo boekjaar.

Bovendien wordt de som van de herwaarderingen en de som van de afschrijvingen en waardeverminderingen apart weergegeven

Als kosten van onderzoek en ontwikkeling of emissiekosten worden geactiveerd wordt dit toegelicht.

In de toelichting wordt bij de vorderingen behorende tot de vlottende activa aangegeven tot welk bedrag de resterende looptijd langer is dan een jaar.

Indien beursgenoteerde effecten worden gewaardeerd op kostprijs dan wordt de beurswaarde vermeld.

Bij deelnemingen, waarin 20% of meer van het geplaatst aandelenkapitaal wordt gehouden, of waar de rechtspersoon volledig aansprakelijk vennoot is, wordt vermeld: naam, woonplaats, verschaft kapitaal en onder omstandigheden eigen vermogen en laatste jaarresultaat van de deelneming. De rechtspersoon vermeldt tevens - behoudens uitzonderingen - naam en adres van het groepshoofd en van vennootschappen die de gegevens van de vennootschap consolideren.

Passiva

In een overzicht wordt het verloop van het eigen vermogen weergegeven: stand begin boekjaar, toevoegingen, verminderingen en stand einde boekjaar van elke post van het eigen vermogen. Tevens wordt aangegeven hoe de aandelen, welke in dat boekjaar zijn volgestort, zijn volgestort.

Van de post gestort en opgevraagd kapitaal worden de diverse soorten aandelen vermeld. als de rechtspersoon eigen aandelen houdt (of een dochter houdt eigen aandelen), dan wordt dit vermeld.

Het ingehouden deel van het resultaat wordt vermeld.

Bij de schulden wordt aangegeven tot welk bedrag de resterende looptijd korter dan een jaar is (onder kortlopend verantwoord), langer dan een jaar en langer dan vijf jaar, met vermelding van de rentevoet en de gestelde zekerheden en de eventuele achterstelling en voorwaarden van conversie.

Posten uit de winst- en verliesrekening

De kleine rechtspersoon mag zijn winst-en-verliesrekening opstellen op basis van de modellen I en J van het Besluit modellen jaarrekening. Bij toepassing van deze modellen wordt slechts de brutomarge weergegeven. De netto-omzet wordt in dat geval niet getoond. Wel wordt vermeld in welke mate de netto-omzet ten opzichte van het voorgaand jaar is gestegen of gedaald.

Inzake het resultaat uit deelnemingen, effecten en vorderingen alsmede de rentebaten en rentelasten wordt vermeld welk deel betrekking heeft op groepsmaatschappijen.

Melding bestuurders- en commissarisbeloningen

Opgegeven wordt het bedrag van de bezoldigingen met inbegrip van pensioenlasten en andere uitkeringen voor de gezamenlijke bestuurders en gewezen bestuurders en separaat voor de gezamenlijke commissarissen en gewezen commissarissen. Inbegrepen worden de bedragen welke meegeconsolideerde dochtermaatschappijen ten laste van haar resultaat brengen. Een opgave welke herleid kan worden tot een enkele natuurlijke persoon, mag achterwege blijven.

Verder wordt vermeld het bedrag aan de leningen, voorschotten en garanties ten behoeve van bestuurders en commissarissen, inclusief rentevoet, de belangrijkste overige bepalingen (zekerheden) en aflossingen gedurende het boekjaar

Waarderingsgrondslagen

Als grondslag komen in aanmerking de verkrijgings- of vervaardigingsprijs en, voor materiële en financiële vaste activa en de voorraden, tevens de actuele waarde.

In de grondslagen dienen de beginselen van de jaarrekening (zie hoofdstuk 1) expliciet tot uitdrukking te komen. Winsten worden verantwoord bij realisatie, verliezen worden verantwoord zodra ze worden voorzien.

Bij de waardering wordt uitgegaan van continuïteit van de onderneming. In andere situaties wordt dit vermeld en wordt op liquidatiewaarde gewaardeerd.

Expliciet dient te worden aangegeven hoe vreemde valutaposities zijn omgerekend en hoe koersverschillen zijn verwerkt.

Indien sprake is van een stelselwijziging, wordt dit toegelicht, alsmede de invloed op vermogen en resultaat.

Afschrijvingen en waardeverminderingen dienen onafhankelijk van het resultaat te geschieden.

7.2 Overige gegevens

In de overige gegevens worden de volgende zaken door de rechtspersoon vermeld:

- de accountantsverklaring of de mededeling waarom deze ontbreekt;
- de statutaire regeling inzake winstbestemming;
- een opgave van de bestemming van de winst of de verwerking van het verlies c.q. als dit niet vaststaat het voorstel daartoe;
- de statutaire regeling inzake de bijdrage aan een tekort van een coöperatie of onderlinge waarborgmaatschappij (als deze van de wettelijke regeling afwijkt);
- een lijst met namen van hen met een bijzonder statutaire zeggenschapsrecht met de inhoud van het recht;
- een opgave inzake uitgegeven winstbewijzen (aantal en bevoegdheden);
- de gebeurtenissen na balansdatum met belangrijke financiële gevolgen voor de rechtspersoon en geconsolideerde rechtspersonen onder mededeling van de omvang van de gevolgen van de gebeurtenissen;

- opgaaf van het bestaan van nevenvestigingen en hun handelsnaam, indien deze afwijkt van de in Nederlands gebruikte handelsnaam.

7.3 Jaarverslag

Kleine ondernemingen (zie voor de criteria onderdeel 3.1) zijn vrijgesteld voor het opmaken van een jaarverslag. Andere vennootschappen, waar titel 9 van het Burgerlijk Wetboek op van toepassing is dienen wel een jaarverslag op te stellen. In het jaarverslag wordt de gang van zaken gedurende het afgelopen boekjaar door de directie beschreven. In het jaarverslag worden mededelingen gedaan over de verwachte gang van zaken, met name inzake de personeelsbezetting, de financiering, de investeringen en aan de omstandigheden waarvan de ontwikkeling van de omzet en van het resultaat afhankelijk is. Mededelingen worden verder gedaan over de werkzaamheden op het gebied van onderzoek en ontwikkeling. Vermeld wordt of bijzondere gebeurtenissen de verwachtingen hebben beïnvloed. Uiteraard mag het jaarverslag niet in strijd zijn met de jaarrekening.

8 Fiscale aspecten

8.1 Fiscale reserves

Volgens de belastingwetgeving is het mogelijk, als de ondernemer regelmatig boekhoudt met geregelde jaarlijkse afsluitingen, om een aantal fiscale reserves te vormen. Bij het vormen van een fiscale reserve wordt de belastingheffing over de winst (deels) uitgesteld.

Herinvesteringsreserve

Als een bedrijfsmiddel van de ondernemer uit de onderneming verdwijnt door bijv. verkoop, ongeval, brand of onteigening) dan kan het zijn dat de opbrengst bij verkoop, vernietiging c.q. realisatie groter is dan de fiscale boekwaarde van het bedrijfsmiddel. Door de herinvesteringsreserve kunnen gerealiseerde winsten worden doorgeschoven naar de toekomst wat de continuïteit en flexibiliteit van de onderneming versterkt doordat de reserve een mogelijkheid biedt voor vervangingsinvesteringen.

De vrijgevallen winst kan worden omgezet in een herinvesteringsreserve indien de onderneming aan een aantal voorwaarden voldoet.

Voornemen om te herinvesteren

Er moet een voornemen zijn om te herinvesteren. Dit moet de ondernemer aannemelijk maken, door middel van vastlegging in een (directie)besluit en/of notulen. Het voornemen moet kunnen worden onderbouwd door bescheiden die het voornemen kunnen bekrachtigen.

Economische functie

Een bedrijfsmiddel dat in meer dan 10 jaar wordt afgeschreven moet worden vervangen door een bedrijfsmiddel met dezelfde economische functie (uitzondering overheidsingrijpen). Een bedrijfspand in eigen gebruik vervangen door een bedrijfspand dat aan derden wordt verhuurd is niet toegestaan. Voor bedrijfsmiddelen die gedurende minder dan 10 jaar worden afgeschreven geldt deze voorwaarde niet. Een boekwinst op een machine kan dus worden gebruikt om te herinvesteren in een aanhanger of auto.

Boekwaarde

De boekwaarde van het nieuwe bedrijfsmiddel mag na afboeking van de herinvesteringsreserve niet lager zijn dan de boekwaarde van verkochte/vervangen bedrijfsmiddel.

Investeren binnen drie jaar

Als de herinvestering niet binnen 3 jaar plaatsvindt, moet de reserve belast vrijvallen. Een termijnverlenging is bij bijzondere omstandigheden mogelijk.

Oudedagsreserve

Indien voldaan wordt aan het urencriterium en aan het begin van het kalenderjaar is nog niet de AOW-leeftijd bereikt, dan kan een deel van de (in een kalenderjaar) behaalde winst toegevoegd worden aan de oudedagsreserve.

Een Fiscale Oudedagsreserve of FOR, welke gevormd kan worden door natuurlijke personen/ondernemers, is een fiscale aftrekpost voor de te betalen inkomstenbelasting.

De toevoeging aan de oudedagsreserve over een kalenderjaar is 10,9% van de winst met een jaarlijks vastgesteld maximum. Vervolgens wordt dit percentage met 0,4% verlaagd bij iedere verhoging van de pensioenrichtleeftijd met 1 jaar. De toevoeging wordt verminderd met de pensioenpremie die van de winst is afgetrokken. De toevoeging mag niet meer zijn dan het bedrag waarmee het ondernemingsvermogen aan het einde van het kalenderjaar uitkomt boven de oudedagsreserve aan het begin van het kalenderjaar.

De kostenegalisereserve

Door het vormen van een kostenegalisereserve worden kosten ten laste van een jaar gebracht waarin ze nog niet tot uitgaven hebben geleid. De vorming van een dergelijke reserve moet geschieden volgens een bestendige gedragslijn, dus ook in verliesjaren moet men toevoegen. Ook aan het vormen van een kosten- egalisereserve zijn voorwaarden gesteld.

- De uitgaven zijn ongelijkmatig over de jaren verdeeld.
- De toekomstige uitgaven moeten voortvloeien uit de ondernemingsuitoefening van een eerder jaar.

De kosten moeten toe te rekenen zijn aan het jaar waarin men de kostenegalisereserve wil opbouwen. Voor toekomstige kosten die ook pas ontstaan in de toekomst, mag men geen kostenegalisereserve vormen (bijvoorbeeld voor een groot personeelsfeest).

Vast moet staan dat de toekomstige verplichting een gevolg is van de bedrijfsuitoefening van het jaar waarin men de reserve wil vormen.

Er moet sprake zijn van regelmatig boekhouden met geregelde jaarlijkse afsluitingen.

Aan de reserve mag jaarlijks het geschatte bedrag van de uitgaven worden toegevoegd dat toe te rekenen is aan dat jaar.

Als men iedere vier jaar een grote uitgave doet van € 10.000, dan voegt men ieder jaar € 2.500 toe aan de reserve. Als in jaar 2 de prijs gestegen blijkt te zijn tot € 15.000, dan voegt men in dat jaar $1/4 \times € 15.000 + 1/4 \times € 5.000 = € 5.000$ toe. Het tweede deel van de berekening omvat de inhaaltoevoeging van jaar 1.

In jaar 3 en 4 voegt men toe $1/4 \times € 15.000 = € 3.750$.

De totale reserve omvat na vier jaar (de totale verwachte uitgave):

jaar 1	€	2.500
jaar 2	€	5.000
jaar 3	€	3.750
jaar 4	€	3.750
totaal	€	15.000

Een voorbeeld is de kostenegalisereserve in verband met het stellige voornemen pensioen uit te keren aan personeel. De kosten die in verband hiermee worden verwacht mogen middels het vormen van deze reserve jaarlijks ten laste van de winst worden gebracht. Jaarlijks wordt een bepaald bedrag ten laste van de winst in de kostenegalisereserve gestopt. Uit deze pot wordt dan het toekomstig pensioen betaald. Als men een vergoeding ontvangt voor toekomstige extra pensioenlasten (overname van een stellig voornemen) kan men ook deze vergoeding in een reserve opnemen.

Iedere kostenegalisereserve valt vrij bij:

- staken van de onderneming;
- emigratie met medeneming van de onderneming;
- het niet meer voeren van een regelmatige boekhouding met geregelde jaarlijkse afsluitingen;
- het niet meer nodig hebben van de reserves.

Men kan fiscaal kiezen tussen een kostenegalisereserve en een voorziening. De fiscale voorziening wordt hieronder beschreven, daarna volgt een voorbeeld van het verschil tussen een reserve en een voorziening.

8.2 Fiscale voorzieningen

Bij de bepaling van de winst voor een zeker jaar in verband met toekomstige uitgaven mag een passiefpost (voorziening) worden gevormd, indien:

1. De uitgaven hun oorsprong vinden in feiten en omstandigheden, die zich in de periode voorafgaande aan de balansdatum hebben voorgedaan.
2. Er een redelijke mate van zekerheid bestaat dat de uitgaven zich zullen voordoen.
3. De uitgaven aan die periode kunnen worden toegerekend (niet toe te rekenen aan toekomstige voordelen en geen kosten van toekomstige jaren).

Fiscaal zal een belastingplichtige altijd liever een voorziening willen vormen of een verplichting willen opnemen (indien de verplichtingen vast staan), dan een kostenegalisatiereserve.

Een voorziening wordt gevormd voor de contante waarde van de te verwachten toekomstige verplichtingen.

Een kostenegalisatiereserve wordt gevormd voor het aan het betreffende jaar toe te rekenen deel van de verwachte toekomstige kosten.

Voorbeeld

Als in jaar 10 door de belastingplichtige € 100.000 kosten worden verwacht, en er wordt een voorziening gevormd voor deze kostenpost, dan zal de voorziening in jaar 1 bij een rentestand van 5% worden gevormd tot een bedrag van $€ 100.000 / 1,05^{10} = € 61.300$. Als een verplichting zou kunnen worden opgenomen is dit voor een zelfde bedrag en als een kostenegalisatiereserve wordt gevormd is dit tot een bedrag van $€ 100.000 / 10 = € 10.000$ mogelijk. Een voorziening leidt dus altijd tot een groter (rente-) voordeel dan een kostenegalisatiereserve.

Voorbeelden van voorzieningen welke vaak worden gevormd zijn:

Pensioenvoorziening

Lijfrentevoorziening

Milieukostenvoorziening

Deze laatste voorziening kan worden gevormd als er een milieuverontreiniging is, welke gemeld is aan Gedeputeerde Staten, waarvoor een beschikking is afgegeven, waarvoor een saneringsbevel is ontvangen, waarvoor een saneringsplan is goedgekeurd of waarvoor een aansprakelijkstelling is ontvangen. Indien sprake is van een serieus plan, kan voor milieukosten een kostenegalisatiereserve worden gevormd. Op grond van de Wet Bodembescherming is overigens verdedigbaar dat bij iedere ernstige verontreiniging een voorziening wordt gevormd.

8.3 Waardering en afschrijving van materiele vaste activa

De waardering en afschrijving van materieel vaste activa is niet anders dan in de commerciële jaarrekening, zij het dat fiscaal slechts waardering op verkrijgingsprijs minus afschrijvingen is toegestaan. Daarnaast is onder omstandigheden willekeurige afschrijving toegestaan.

De meest gebruikelijke afschrijvingsmethoden zijn:

1. een vast percentage van: aanschaffingsprijs -/- restwaarde
2. een vast percentage van de boekwaarde totdat de restwaarde is bereikt. Dit mag alleen als de prestaties van het bedrijfsmiddel in de loop der tijd afnemen.
3. afschrijving over de aanschafprijs tot de restwaarde.
4. afschrijving naar een afnemend percentage als de bedrijfswaarde in een eerdere periode sneller daalt dan in de volgende periodes.
5. de intensiteitsmethode, waarbij afschrijving plaatsvindt naar intensiteit van het gebruik (bijvoorbeeld een afschrijving per kilometer).

8.4 Willekeurige afschrijving

Willekeurig afschrijven betekent dat de ondernemer naast de gewone afschrijving zelf bepaalt hoe en wanneer een bedrijfsmiddel wordt afgeschreven. Hierbij mag de boekwaarde van het bedrijfsmiddel niet lager worden dan de restwaarde. Willekeurige afschrijving geldt voor bepaalde bedrijfsmiddelen, zoals milieubedrijfsmiddelen. Er zijn een aantal vormen van willekeurige afschrijving.

Willekeurige afschrijving voor starters

Ondernemers/natuurlijke personen komen voor de faciliteit in aanmerking indien zij recht hebben op de startersaftrek. De willekeurige afschrijving zal kunnen worden toegepast op bedrijfsmiddelen die zijn verworven of zijn voortgebracht in een jaar dat de startersaftrek wordt genoten of in het jaar dat daaraan vooraf gaat (aanloopfase). De ondernemer/natuurlijk persoon die startersaftrek geniet kan bedrijfsmiddelen die in de aanloopfase zijn aangeschaft of voortgebracht alsnog willekeurig afschrijven voor zover de kosten niet reeds in aanmerking zijn gekomen.

De regeling geldt niet voor bedrijfsmiddelen die ter beschikking worden gesteld aan derden, investeringen in gronden, personenauto's, effecten, goodwill, vergunningen en concessies (alleen voor investeringen waarvoor de kleinschaligheidsinvesteringsaftrek kan worden geclaimd).

Investerings in bedrijfsmiddelen zijn gebonden aan een maximum om in aanmerking te komen voor willekeurige afschrijving. Mocht in enig jaar het plafond worden overschreden, dan zal de willekeurige afschrijving slechts op een gedeelte van de investeringen kunnen worden toegepast.

De startende ondernemer kan in dat geval zelf aangeven met betrekking tot welke bedrijfsmiddelen de willekeurige afschrijving wordt toegepast.

VAMIL-regeling (Regeling willekeurige afschrijving milieu-investeringen)

Bedrijfsmiddelen die van belang zijn voor het milieu kunnen willekeurig, mits vervroegd, worden afgeschreven.

De bedrijfsmiddelen die hiervoor in aanmerking komen zijn opgenomen in een milieulijst. De ministeries van Infrastructuur en Milieu en Financiën zijn verantwoordelijk voor de MIA- en de Vamil-regeling. De Belastingdienst en Agentschap NL voeren de regelingen uit.

9 Belangrijkste verschillen tussen commerciële en fiscale waardering

Zonder volledig te kunnen zijn, worden een aantal van de meest voorkomende verschillen tussen fiscale en commerciële waardering hieronder aangegeven, alsmede enkele algemene fiscale waarderingsregels, welke niet hoeven af te wijken van de commerciële jaarrekening.

9.1 Inzichtvereiste versus goed koopmansgebruik

De commerciële jaarrekening dient zo opgesteld te worden dat een zo juist mogelijk inzicht wordt verkregen in het vermogen en resultaat van de onderneming. De wet geeft een aantal waarderingsregels, waarvan afgeweken kan worden als dit voor het verkrijgen van het juiste inzicht noodzakelijk is.

De fiscale balans is alleen voor het vaststellen de winst. Fiscaal zijn eveneens een aantal regels ontwikkeld, waarvan echter niet afgeweken mag worden. De fiscale regels lijken veelal sterk op de commerciële, maar zijn niet altijd gelijk. Fiscaal wordt de balans opgesteld volgens goed koopmansgebruik, wat wil zeggen dat bedrijfseconomische grondslagen bepalend zijn voor de waardering, voor zover deze niet in strijd zijn met wettelijke voorschriften en de beginselen van de belastingwetgeving.

Daarnaast dient een bestendige gedragslijn in acht te worden genomen. Een waarderingsstelsel mag slechts worden gewijzigd als daarmee niet een deel van de winst tweemaal of helemaal niet wordt belast en als de stelselwijziging niet het behalen van een incidenteel fiscaal voordeel tot gevolg heeft. Als door de stelselwijziging winstbestanddelen later en tegen een lager tarief worden belast, is de stelselwijziging veelal niet acceptabel.

9.2 Kostprijs-stelsel

Waardering op actuele waarde, die commercieel zeker acceptabel is, mag fiscaal niet worden toegepast. Waardering vindt fiscaal altijd op kostprijs minus afschrijving dan wel lagere marktwaarde plaats.

9.3 Waardering van pensioenverplichtingen

Pensioenvoorzieningen worden fiscaal actuariel gewaardeerd met een rekenrente van tenminste 4%. Door dit laatste en door het hanteren van een hogere rekenrente in de commerciële balans kan een verschil bestaan tussen de commerciële en de fiscale waardering van pensioenvoorzieningen. Bovendien kan commercieel sprake zijn van een pensioenvoorziening, terwijl fiscaal sprake is van een kostenegaliseringsreserve. De verschillen komen commercieel in een latente belastingverplichting tot uitdrukking.

Commercieel mag de fiscale waardering worden gevolgd als de vennootschap "klein" is (zie voor voorwaarden "klein" 3.1). Bij het uitkeren van dividend dient wel rekening te worden gehouden met het feit dat de commerciële waarde vaak veel hoger is dan de fiscale waarde. Er moet voldaan worden aan de uitkeringstoets, de belastingdienst stelt te allen tijde dat de vennootschap voldoende vermogen moet hebben om alle uitkeringen te doen, inclusief het nabestaandenpensioen vanaf het moment van overlijden en dat kan uiteraard ook morgen zijn (zie ook 5.10.1).

9.4 Waardering van voorraden

Voorraden worden veelal gewaardeerd op kostprijs, zodat geen verschil met de commerciële jaarrekening bestaat. In de kledingbranche is op grond van de zogenaamde “kleding-resolutie” een zeer hoge afschrijving van de voorraad toegestaan, welke commercieel niet altijd gevolgd hoeft te worden.

Een ander verschil kan zich voordoen bij waardering volgens het ijzeren voorraad-stelsel, dat fiscaal aanvaardbaar is, maar commercieel niet altijd. Bij het ijzeren voorraad stelsel wordt uitgegaan van een “normale”, gemiddeld aanwezige voorraad, welke wordt gewaardeerd op de historische uitgaafprijs. Is de voorraad groter of kleiner dan de normale voorraad, dan wordt het surplus gewaardeerd op kostprijs, c.q. het manco tegen marktprijs afgetrokken van de waardering van de ijzeren voorraad. Dit systeem is toepasbaar voor soortgelijke goederen. Commercieel leidt dit systeem tot een te lage waardering en tot een te lage winstverantwoording.

9.5 Waardering van onderhanden werk

Bij onderhanden werk gaat het om langlopende projecten en opdrachten zoals een bouwwerk waaraan langere tijd wordt gewerkt. In de kostprijs dienen alle direct toerekenbare kosten meegenomen te worden, zoals lonen, materialen, kosten en afschrijving van gebruikte machines, energie en werk door derden. Ook moet het constante deel van de algemene kosten, zoals loonkosten van de algemene leiding en huisvestingskosten, in de waardering opgenomen worden en moet (een evenredig deel van) de winsttopslag geactiveerd worden.

Winstneming gebeurt gedurende het verloop van het project tot het werk en niet op het moment van gereedkomen of als de opdracht is afgerond. Als een opdracht voor de helft klaar is, dan moet dus de helft van de overeengekomen prijs op dat moment geactiveerd zijn. Dit activeren leidt vervolgens tot winstneming (percentage of completion). Commercieel kan dit stelsel ook worden gevolgd (zie ook 5.5).

9.6 Waardering van deelnemingen en goodwill

Volgens de fiscale wetgeving is sprake van een deelneming indien er een belang is waarop de zogenoemde deelnemingsvrijstelling van toepassing kan zijn. Van een deelneming in deze zin is onder meer sprake indien een belastingplichtige voor de vennootschapsbelasting een aandelenbelang heeft in een andere vennootschap waarvan het kapitaal geheel of ten delen in aandelen is verdeeld en dat belang ten minste 5% van het nominaal gestorte aandelenkapitaal van die andere vennootschap bedraagt.

Deze definitie wijkt af van de definitie in het BW (zie paragraaf 5.3), wat kan leiden tot andere classificatie van kapitaalbelangen.

Deelnemingen worden fiscaal gewaardeerd op de verkrijgingsprijs of lagere bedrijfswaarde. Commercieel worden deelnemingen veelal op nettovermogenswaarde gewaardeerd. De goodwill welke commercieel tot uitdrukking komt, komt fiscaal niet tot uitdrukking. De afschrijving goodwill is fiscaal door de werking van de deelnemingsvrijstelling niet aftrekbaar. Indien fiscaal al een afwaardering op lagere bedrijfswaarde plaatsvindt, leidt dit door de werking van de deelnemingsvrijstelling niet tot aftrek.

9.7 Waardering op contante waarde

Waardering van renteloze vorderingen, renteloze schulden en voorzieningen op contante waarde dient fiscaal plaats te vinden als het verschil tussen contante waarde en nominale waarde aanzienlijk is. In de jurisprudentie is hierover naar voren gekomen dat hiervan sprake is bij een verschil van 10%.

10 Enkele verschillen tussen commerciële en fiscale verwerking

10.1 Managementvergoeding duiden als dividend

Er kunnen diverse redenen voor een vennootschap zijn om commercieel een laag resultaat te verantwoorden. Een mogelijkheid om de winst af te romen is het opnemen van een relatief hoge zakelijke management fee. Echter een management vergoeding kan consequenties hebben voor het loon van de directeur grootaandeelhouder. Fiscaal is de hoogte van het loon mede afhankelijk van de hoogte van de ontvangen management vergoeding. Om te vermijden dat er een hoog bedrag aan loon moet worden uitgekeerd kan men met de fiscus afspraken maken over het duiden van managementvergoeding als dividend. Dit betekent dat de managementvergoeding niet aftrekbaar is bij de dochtervennootschap, en ook niet belast is bij de moedermaatschappij (mits de deelnemingsvrijstelling van toepassing is).

10.2 Ter beschikking stellen van kapitaal (lening)

Indien een natuurlijk persoon kapitaal ter beschikking stelt aan een vennootschap (een ter beschikking stelling van vermogensbestanddelen in de vorm van een lening) zijn de inkomsten die uit deze lening voortvloeien bij de natuurlijk persoon belast in box 1 en progressief belast. In principe is de rente in de onderneming aftrekbaar.

De belastingdienst kan een discussie aangaan over de aard van de leningen die door aandeelhouders wordt verstrekt. Het bodemloze put arrest (Unilever arrest HR 27 januari 1988) stelt dat kapitaalverschaffing de vorm van een lening aanneemt als dit civielrechtelijk ook zo is vormgegeven.

Er zijn conform het arrest echter drie uitzonderingen:

1. Schijnhandeling: er is civielrechtelijk wel een leningsovereenkomst maar partijen hebben duidelijk de bedoeling kapitaal te verstrekken.
2. Quasi eigen vermogen: de voorwaarden van de kapitaalverstrekking hebben materieel veel weg van eigen vermogen (geen aflossing, onbepaalde looptijd, volledige achterstelling, winstafhankelijke rente).
3. Bodemloze put criterium: een willekeurige derde zou een dergelijke lening niet hebben verstrekt onder dezelfde voorwaarden (bijvoorbeeld in tijde van een verlieslatende onderneming).

Het moet conform het arrest voor de geldverstrekker duidelijk zijn dat er gegronde reden van twijfel is of de lening geheel of voor een gedeelte niet terugbetaald kan worden en dat zodoende de gehele lening of een deel ervan het kapitaal van de verstrekker heeft verlaten. Wanneer dat het geval is, spreekt men niet van een lening naar van een informele kapitaalstorting.

Gevolgen van de informele kapitaalverstrekking

Wanneer de geldverstrekking door de belastingdienst niet als lening wordt gezien maar als informele kapitaalverstrekking dan betekent dit dat de vergoeding van de verstrekking (rente) aangemerkt wordt als dividend en dus niet aftrekbaar is. Tevens wordt door de verstrekking de kostprijs van de deelneming verhoogd, wat van belang is voor een eventueel liquidatieverlies. Een negatieve waardeontwikkeling van de verstrekking is gegeven de deelnemingsvrijstelling niet aftrekbaar.

10.3 Lening aan een gelieerde partij

Naast de informele kapitaalverstrekking kan bij het uitlenen van geld aan een gelieerde partij sprake zijn van een onzakelijke lening. Dit kan zo zijn als er geen vastlegging is, onvoldoende zekerheden of onzakelijke rente; een derde zou de lening onder deze voorwaarden niet verstrekken. Gevolg is dat een afwaardering van de vordering niet aftrekbaar is.

11 Cijferanalyse binnen een jaar: kengetallen

11.1 Gebruik van kengetallen

Voor een juiste beoordeling van een jaarrekening is een cijferanalyse van de balans en de resultatenrekening binnen één en dezelfde jaarrekening van groot belang. Een dergelijke cijferanalyse van de balans komt veelal tot uitdrukking in het gebruik van kengetallen of ratio's. Ratio's geven de verhoudingen weer tussen grootheden in de balans en/of de resultatenrekening. De kengetallen die gebruikt worden voor verhoudingen van cijfers binnen één jaarrekening geven een beeld van de positie van een bedrijf op een bepaald moment. Er wordt dan gesproken van verticale analyse. Als kengetallen worden gehanteerd om een inzicht te verkrijgen in de ontwikkeling van een bedrijf in de loop van de tijd, worden cijfers vergeleken van meerdere jaren achter elkaar. Hierop wordt in een volgend hoofdstuk ingegaan. Daarnaast is er nog de zogeheten bedrijfsvergelijkende analyse, waar de cijfers van een bedrijf worden vergeleken met andere bedrijven en bijvoorbeeld branche-gemiddelden. Hierna wordt ingegaan op de belangrijkste gebruikte kengetallen bij de analyse van de jaarrekening om tot een inzicht te komen in de financiële positie van de onderneming op een bepaald moment.

11.2 Liquiditeits kengetallen

Eén van de belangrijke kengetallen welke wordt gehanteerd is het kengetal voor de meting van de liquiditeitspositie van een bedrijf. Met behulp van dit kengetal wil men een inzicht krijgen in het antwoord op de vraag of een onderneming op korte termijn naar verwachting zal kunnen voldoen aan haar financiële verplichtingen. Een en ander is vooral voor het management van groot belang. De op korte termijn beschikbare middelen worden vergeleken met de op korte termijn aangegane verplichtingen. Rekening houdend met de rekening-courant-ruimte die het bedrijf daarnaast nog heeft, kan een uitspraak over de liquiditeitspositie worden gedaan. De belangrijkste meters voor de liquiditeit zijn de current ratio en de quick ratio.

Current ratio

De current ratio wordt berekend als:

$$\frac{\text{vlottende activa}}{\text{vreemd vermogen op korte termijn}}$$

De current ratio is een maatstaf voor de relatieve dekking van de kortlopende schulden. Hoewel een norm voor de meeste kengetallen niet als een absolute waarheid gegeven kan worden, worden deze in de praktijk in elk geval gebruikt als een signaal voor nader onderzoek. Met de norm wordt de standaardwaarde bedoeld die het kengetal tenminste zou behoren te hebben in een gezonde onderneming.

De normen die gesteld worden moeten worden bezien in samenhang met het voldoen aan de normen van de andere kengetallen, dienen slechts te worden berekend als er genormaliseerde cijfers van de onderneming zijn. Indien wordt uitgegaan van een voorraadwaardering op historische kostprijs geldt als norm voor de current ratio dat deze tenminste 2 moet zijn. Tegenover de kortlopende schulden staat dan een tweemaal zo groot vlottend actief.

Een waarde van 2 wordt ook wel als "veilig" beschouwd, waarbij het minimum op 1 ligt. De werkelijke praktische betekenis van de norm dient beoordeeld te worden in samenhang met de mogelijkheid van het aantrekken van extra liquiditeiten op korte termijn (de ruimte op de rekening courant).

Quick ratio

De quick ratio of acid test ratio is eveneens een gebruikt kengetal om de liquiditeit te meten. Hier gaat het echter om de liquiditeit op kortere termijn dan bij de current ratio. De quick ratio wordt berekend als:

$$\frac{\text{vlottende activa excl. voorraden}}{\text{vreemd vermogen op korte termijn}}$$

Deze ratio elimineert de voorraden, welke weliswaar op korte termijn liquide zullen worden, maar die afhankelijk van de omloopsnelheid van de voorraad toch niet direct omzetbaar zijn in liquiditeit. De omloopsnelheid van de voorraden wordt daarbij veelal gemeten als:

$$\frac{\text{omzet}}{\text{(gemiddelde) voorraad}}$$

Bij een zeer hoge omzetsnelheid (bijvoorbeeld 12 of meer) is de current ratio een meer bruikbare liquiditeitsmeter met de norm van 1.

Bij een lage omzetsnelheid (3 of minder) is de quick ratio vaak een beter bruikbare liquiditeitsmeter. Hier geldt dan eveneens een norm van 1, welke als "veilig" wordt beschouwd en een norm van 0,5 welke als absoluut minimum wordt beschouwd. Ook hier dient de rekening courant-ruimte meegewogen te worden alsmede de andere kengetallen (voornamelijk voor solvabiliteit en liquiditeit).

De hoogte van de omloopsnelheid is in een norm moeilijk aan te geven. Deze is sterk branche-afhankelijk, maar kan als management-instrument en bij een vergelijking van het verloop in de tijd wel een informatieve rol spelen. Indien niet aan de norm voldaan wordt betekent dat een lagere mate van zekerheid omtrent het kunnen voldoen aan de korte termijn-verplichtingen.

Bij de beoordeling van de norm dient in ogenschouw te worden genomen:

- de aard van de bedrijfstak (omloopsnelheid van de voorraad)
- het gebruik van factoring
- de ruimte op de rekening courant
- de indicatie van andere ratio's (marginale bedrijven lopen grotere risico's)
- debiteuren - en crediteurenbetaaltermijnen

Voor dit laatste element geldt dat evenals bij de voorraden er een belangrijk verschil tussen bedrijven is in betaaltermijnen. Toch zal in de praktijk dit laatste element vaak van weinig invloed zijn, omdat bij lange debiteurentermijnen vaak ook lange crediteurentermijnen horen, zodat de effecten van de twee termijnbepalingen elkaar vaak zullen opheffen.

11.3 Solvabiliteits kengetallen

De solvabiliteit van een bedrijf wordt in de praktijk het meest gemeten door de uitkomst te bepalen van een van de volgende twee breuken:

$$\begin{array}{c} \text{totale activa} \\ \hline \text{vreemd vermogen} \\ \text{of} \\ \text{eigen vermogen} \\ \hline \text{totaal vermogen} \end{array} * 100 \%$$

De solvabiliteit wordt gebruikt om te bepalen of een onderneming aan zijn lange termijn verplichtingen kan voldoen. De solvabiliteitsnormen welke door banken vaak gesteld worden is bij de gebruik van de tweede formule 25% met een "eis" dat de norm op zal lopen tot 30%.

Bij hantering van de eerste formule zijn deze normen te stellen op respectievelijk 1,25 en 1,4.

In de praktijk wordt zowel een solvabiliteit die veel lager ligt als een solvabiliteit die veel hoger ligt niet als optimaal beschouwd.

Indien de solvabiliteit beduidend lager is dan genoemde norm, dan verliest het bedrijf een deel van zijn flexibiliteit. Incidentele verliezen kunnen dan moeilijker opgevangen worden met een buffer van eigen of garantievermogen. Indien de solvabiliteit veel hoger is, dan betekent dat dat het bedrijf voor een (te) groot gedeelte met eigen vermogen is gefinancierd. Op zich hoeft dit geen verkeerde beslissing te zijn van de ondernemer, echter het rendement op het geld dat geïnvesteerd wordt is relatief laag, terwijl toch van een behoorlijk risico sprake kan zijn.

Hierdoor kan meestal beter besloten worden het geld op andere wijze aan te wenden. Immers de onderneming kan in plaats van met eigen vermogen ook met meer vreemd vermogen gefinancierd worden. Dit extra vreemde vermogen is tegen een marktrentetarief (stel 5%) aan te trekken. Het eigen vermogen kan dan worden gebruikt voor overige beleggingen zoals in aandelen, onroerende zaken of ter financiering van nieuwe activiteiten. Veelal is het rendement op deze alternatieve toepassingen hoger dan genoemde lange termijn-rentevoet.

Bovendien is het risico ook meestal niet hoger. Juist bij belegging van het gehele vermogen in één belegging (de eigen onderneming) wordt de beleggingsportefeuille niet gediversifieerd en ontstaat er een groter risico. Bij belegging in meerdere bedrijven of objecten wordt het risico gespreid en dus verlaagd.

Een minderheidsbelang van derden komt tot uitdrukking in het eigen vermogen en verhoogt daarom de solvabiliteit. De houders van een dergelijk minderheidsbelang worden dan ook gezien als aandeelhouders en niet als vreemd vermogen-verschaffers. Van een minderheidsbelang is overigens sprake als een derde een klein belang houdt in een dochtermaatschappij, welke dochtermaatschappij wel voor 100% meegeconsolideerd wordt bij de holding.

Bij de beoordeling van de solvabiliteit is er in de praktijk altijd een discussie of uitgegaan moet worden van een garantievermogen in plaats van het eigen vermogen. Als van een garantievermogen uitgegaan wordt dan zullen voorzieningen die voor de directeur-grootaandeelhouder het karakter van eigen vermogen hebben, worden meegeteld als eigen vermogen.

Een voorbeeld daarvan is de pensioenvoorziening van de directeur-grootaandeelhouder die bij veel middelgrote ondernemingen voor de directeur-aandeelhouder het karakter van eigen vermogen heeft.

Immers, veelal is slechts om fiscale redenen de voorziening sterk opgevoerd. Normalisatie van de cijfers leidt hier slechts gedeeltelijk tot een oplossing, aangezien dit wellicht tot een veel lagere waardering van de pensioenvoorziening leidt en dus een betere (en meer realistische) solvabiliteit, echter er blijft een pensioenvoorziening staan, welke als vreemd vermogen meetelt. Beter is het de pensioenvoorziening in deze omstandigheden mee te tellen als eigen vermogen. Er dient dan wel met een belastinglatentie rekening te worden gehouden.

De solvabiliteitsmeting geschiedt dan (bij een belastinglatentie van 20%) bijvoorbeeld met de volgende formule:

$$\frac{\text{garantievermogen} = \text{eigen vermogen} + 80\% \text{ van de pensioenvoorziening}}{\text{totaal vermogen (gelijk aan totale activa)}} * 100\%$$

Naast de pensioenvoorziening zullen afhankelijk van degene die de solvabiliteit beoordeeld en voor welke doeleinden dit geschiedt, ook andere voorzieningen mogen worden meegeteld in het garantievermogen en ook achtergestelde leningen mogen worden meegeteld.

Als bijvoorbeeld de solvabiliteit voor een kredietaanvraag wordt berekend, lijkt het logisch dat de achtergestelde leningen mee worden gewogen in het garantievermogen. Degene die het krediet zal verstrekken gaat immers altijd voor de achtergestelde crediteur bij aflossing van de schulden.

In de praktijk blijken vooral banken zeer verschillend om te gaan met de definiëring van eigen vermogen en garantievermogen en het laten meewegen van vooral de pensioenvoorziening van de directeur-aandeelhouder. Hierdoor wordt een belangrijk deel verklaard van de afwijzing van een kredietaanvraag door een lokale bank A, terwijl een lokale bank B het krediet soepel verstrekt. Voor ondernemers is het van groot belang dit verschil in benadering en definiëring te beseffen.

Naast bovengenoemde solvabiliteitsratio's wordt tegenwoordig ook de Interest-Coverage Ratio (ICR), of interestdekkingkengetal steeds vaker gebruikt. Dit kengetal geeft aan in hoeveel maal een onderneming haar interestlasten verdient. Het is om die reden een maatstaf voor de mate waarin de winst voor interest en belasting kan terugvallen zonder dat de onderneming in financiële moeilijkheden komt. Ook geeft dit kengetal aan in hoeverre de onderneming nog leningen, met de daaraan verbonden interestlasten, aan kan gaan. De eis / norm is momenteel tussen ca. 3 als deze gesteld wordt.

$$\text{Rentedekkingsratio} = \frac{\text{Bedrijfsresultaat}}{\text{Rentelasten}}$$

11.4 Rentabiliteitskengetallen

De derde belangrijke graadmeter die vaak gehanteerd wordt naast de graadmeters voor solvabiliteit en liquiditeit is de ratio voor het weergeven van de rentabiliteit.

Voor het meten van de rentabiliteit wordt een veelheid aan kengetallen in de praktijk gebruikt.

De meest voorkomende voor de analyse van middelgrote ondernemingen zijn de rentabiliteit van het totaal vermogen en de rentabiliteit van het eigen vermogen of garantievermogen. In formulevorm uitgedrukt zijn de volgende formules van belang:

- a. Rentabiliteit van het totale vermogen

$$\frac{\text{winst} + \text{financieringslasten} + \text{lasten inzake garantievermogen excl. leningen en eigen vermogen}}{\text{gemiddeld totaal vermogen}}$$

- b. Rentabiliteit van het eigen vermogen

$$\frac{\text{winst}}{\text{gemiddeld eigen vermogen}}$$

- c. Rentabiliteit van het garantievermogen

$$\frac{\text{totaal resultaat plus mutatie garantievermogen ten laste van resultaat}}{\text{gemiddeld garantievermogen}}$$

Over de definiëring van het garantievermogen wordt verwezen naar het hiervoor gaande onderdeel. Het is van belang dat als de rentabiliteit van het garantievermogen wordt bepaald, dat alle mutaties in het garantievermogen die ten laste van de winst zijn gebracht weer worden bijgeteld. Te denken is aan rente over achtergestelde leningen en bankkosten die daarmee verband houden en aan pensioenlasten indien de pensioenvoorziening tot het garantievermogen wordt gerekend.

Altijd als een dergelijke berekening wordt gemaakt dient er voor gezorgd te worden dat teller en noemer op elkaar afgestemd zijn. Zo dient bij de beoordeling van de rentabiliteit van het totale vermogen het gehele rendement op dit vermogen in ogenschouw te worden genomen, dus de netto winst, de financieringslasten en de ten laste van het resultaat gebrachte mutaties in het garantievermogen niet zijnde eigen vermogen of aangegane leningen.

Voor de rentabiliteit is het moeilijker om normen aan te geven als voor de liquiditeit of de solvabiliteit. Een en ander is sterk afhankelijk van het risicoprofiel van de onderneming en van de algemene rentestand op lange termijn. Uitgaande van een lange termijn rentevoet van 7%, zal de rentabiliteit op het eigen vermogen veelal ca. 10% tot 20% (moeten) bedragen, afhankelijk van de solvabiliteit en het overige risicoprofiel. Indien een onderneming een lage solvabiliteit heeft en/of een hoog risicoprofiel zal een vereist rendement op het eigen vermogen van 20% aan de orde zijn. Hierbij speelt de omvang van de onderneming eveneens een rol.

De waarde van de onderneming tendeert dan naar ca. 5 maal de winst na belasting. Bij een meer stabiele onderneming met een hogere solvabiliteit, een gelijkmatig en langdurig winstpatroon en een voor de branche middelgrote omvang tendeert de waarde van de onderneming veelal naar ca. 8 tot 10 maal de winst.

In de praktijk wordt ook soms (meer dan) 15 maal de winst betaald. Hierbij spelen dan vaak groeipotentie, integratie- en fusievoordelen, subjectieve (niet rationele) elementen en marktpenetratie en marktaandeel-overwegingen een rol.

Bij de beoordeling van de rentabiliteit van het totale vermogen wordt veelal de netto winst vóór belastingen als uitgangspunt genomen, daar ook de rentelasten een last vóór belastingen is.

Bij het beoordelen van de rentabiliteit van het bedrijf dienen de overtoollige liquide middelen en de beleggingen geëlimineerd te worden net als het resultaat dat daarmee verband houdt. Eventueel kunnen ook de incidentele baten en lasten geëlimineerd worden.

11.5 Het hefboomeffect

Het hefboomeffect is het verbeteren van de opbrengst van het eigen vermogen door met geleend geld een opbrengst te halen die groter is dan de interest die over het geleende geld betaald wordt.

Van belang bij de beoordeling van de rentabiliteit is, zoals in hiervoor reeds vermeld, de solvabiliteit. De rentabiliteit van vreemd vermogen (RVV) is gelijk aan de lange termijn rente terwijl de rentabiliteit van het eigen vermogen (REV) (veel) hoger is, aangezien het risicoprofiel van eigen vermogen (EV) hoger is dan het risicoprofiel van vreemd vermogen (VV).

Op eenvoudige wijze is de relatie weer te geven tussen de rentabiliteit van het eigen vermogen (vóór belastingen) en de rentabiliteit van het totale vermogen (RTV):

$$REV = RTV + (RTV - RVV) * VV/EV$$

Bij relatief weinig vreemd vermogen zal de RTV naderen tot de REV en bij veel vreemd vermogen nadert de RTV tot de RVV.

Het gedeelte van de formule $RTV - RVV * VV / EV$ wordt aangeduid als het hefboomeffect. Uitgaande van een vaste rentabiliteit van de onderneming als geheel, kan door veel geld te lenen, de rentabiliteit van het eigen vermogen enorm worden beïnvloed en zeer hoog worden.

Uiteraard zijn de financieringsnormen en de solvabiliteitsnormen van de banken de grens tot waar het hefboomeffect kan gaan.

11.6 Debiteurenbetaaltermijn

De debiteurenbetaaltermijn kan een indicatie zijn voor de kwaliteit van de geleverde producten van een onderneming af te meten in "customer satisfaction", de kwaliteit van het debiteurenbestand zelf en/of de kwaliteit van het interne beheersingssysteem van het bedrijf.

Bij een slechte afstemming van het geleverde product op de verwachtingen van de cliënt, zal de debiteurenbetaaltermijn oplopen. Ditzelfde geschiedt als de kwaliteit van de afnemers zelf slecht is. Hiermee wordt bedoeld dat relatief veel cliënten slechte betalende zijn vanwege bijvoorbeeld liquiditeitsproblemen, rentabiliteitsproblemen of continuïteitsproblemen of vanwege branche-specifieke kenmerken. Indien een onderneming vele cliënten of afnemers heeft die aan deze criteria voldoen, zal sprake zijn van een relatief lange debiteurenbetaaltermijn.

Een en ander doet zich ook (op langere termijn) voor indien de interne bewaking bij een onderneming beneden de maat is. Zonder adequate aanmaancprocedures voor afnemers met betalingsachterstanden zal de debiteuren-betaaltermijn toenemen.

Welke oorzaak ook aan de orde is, een debiteurenbetaaltermijn welke langer is dan gebruikelijk of welke oploopt, geeft een zwakte in het bedrijf aan, dat aanleiding voor het management moet zijn om corrigerende maatregelen te nemen.

Normen voor een debiteurenbetaaltermijn zijn in zijn algemeenheid moeilijk te geven omdat dit sterk afhankelijk is van de branche waarin een onderneming opereert. Ervan uitgaande dat een groot gedeelte van de debiteuren binnen de gestelde betaaltermijn van de onderneming betaalt (veelal 30 dagen) en dat slechts de categorie ontevreden of met specifieke problemen kampende afnemers een termijn van 90 dagen of meer aanhouden, zal een debiteuren-betaaltermijn van 25 tot 60 dagen gebruikelijk zijn. Belangrijker is het verloop van dit kengetal in de tijd, aangezien een oplopende waarde een belangrijke bron van management-informatie is.

11.7 Omloopsnelheid van de voorraad

De omloopsnelheid van de voorraden is al eerder aangehaald als relevant kengetal bij de afweging welke kengetal voor de liquiditeitsmeting gehanteerd dient te worden, bij een hogere omloopsnelheid is dit de current ratio en bij een lagere omloopsnelheid is dit de quick ratio of acid test ratio, waarbij met de hoogte van de omzet voor bepaling van de liquiditeit geen rekening wordt gehouden.

De omloopsnelheid van de voorraad is verder vooral van belang voor de bepaling van de relatieve ouderdom van de voorraden en de mate van afboeking die gepleegd dient te worden bij het opstellen van de balans c.q. bij het interpreteren van de waarde van de voorraden. Indien de voorraad in zijn geheel of bepaalde onderdelen van de voorraad, welke bijvoorbeeld administratief gescheiden worden bijgehouden een bijzonder lage omloopsnelheid hebben, kan het incalculeren van een voorziening voor incourantheid noodzakelijk worden geacht (c.q. fiscaal acceptabel).

11.8 Toepasbaarheid van de normen

In de voorgaande paragrafen is meerdere malen een norm aangegeven voor de hoogte van een bepaald kengetal. Van belang is te beseffen dat deze normen slechts een algemene indicatie geven van de gewenste hoogte van een bepaald kengetal. In de individuele situatie waarin een onderneming zich bevindt, kunnen andere normen gelden, bijvoorbeeld omdat andere (hogere) normen worden gesteld door een belangrijke afnemer of door de financier. Voor ondernemingen in de startfase van hun bestaan zullen lagere normen gelden, omdat de ontwikkeling van het winstniveau veelal nog op gang moet komen. Van groot belang is vóór de analyse de balanscijfers te normaliseren.

12 Vergelijkende cijferanalyse

12.1 Meting van ratio's in de tijd

Behalve de absolute waarde van een kengetal of ratio op een bepaald moment, is tevens van belang voor het management en voor derden die gebruik maken van de financiële informatie die de onderneming aan derden verstrekt, het verloop van de ratio's in de tijd. Zo zullen de eisen, welke derden aan de kengetallen stellen ook wijzigen in de loop van de tijd.

Voorbeeld solvabiliteitsontwikkeling

Indien een onderneming een financieringsaanvraag doet voor de aankoop van een nieuw bedrijfspand, zal op de kengetallen van dat moment worden gelet om te beoordelen of de financiering wordt verstrekt. Bij een dergelijke financiering is het, afhankelijk van de uitkomsten van het financiële onderzoek door de bank, mogelijk dat er een persoonlijke borgstelling wordt gevraagd van de privé persoon of van een andere groepsmaatschappij. Om de financiering te verkrijgen wordt hier onder omstandigheden mee akkoord gegaan. Een van de belangrijkste voorwaarden die een ondernemer bij een dergelijke garantstelling zal vragen is een beperking van zijn risico in de tijd en in de hoogte van het bedrag. Een onbeperkte garantstelling wordt niet zelden omgezet in bijvoorbeeld een garantstelling van maximaal € 200.000 gedurende maximaal 3 jaar. Met name bij deze beperking in de tijd zal de bank weer een tegenconditie stellen, welke te maken heeft met het verloop van de ratio's in de tijd c.q. de absolute hoogte van ratio's op een moment in de toekomst.

Een gebruikelijk te noemen voorwaarde is dat er bijvoorbeeld na drie jaren een solvabiliteit binnen de gefinancierde onderneming is bereikt van 30%. Een dergelijke solvabiliteit is dan kennelijk bij het verstrekken van de financiering tot een "te" laag niveau gedaald. Stel dat de solvabiliteit 20% bedraagt na de financiering. Dan is het verloop van de ratio gedurende de komende drie jaar van groot belang voor degene die de borgstelling heeft verleend. De ontwikkeling van de solvabiliteit zal geanalyseerd moeten worden ten opzichte van een geprognostiseerde "norm" stand op elk moment in de tijd gedurende de komende jaren. Bij een ontwikkeling van 20% naar 30% in drie jaar dient er ieder jaar een toename van 3.33% te zijn. De toename zoals deze werkelijk is en met name als deze achterblijft ten opzichte van de gestelde norm, dient geanalyseerd te worden. De solvabiliteit kan achterblijven door een te laag winstniveau in een jaar, wat teruggebracht kan worden tot relatief hoge personeelskosten, een te lage marge of misschien te hoge overheadkosten. Door wijziging van de verkoopprijsstelling, scherper onderhandelen op de inkoopmarkt, ontslag van direct of indirect personeel of scherpere beoordeling van "leegloop" bij personeelsleden, zou een en ander opgevangen kunnen worden. Echter, in plaats van een te lage rentabiliteit zou een oorzaak ook gelegen kunnen zijn in een "verkeerde" balanspresentatie.

Bij aankoop van het pand zal fiscaal de wens van de ondernemer zijn om een zo hoog mogelijke afschrijving te realiseren. Over de opstal wordt dan bijvoorbeeld 3% afgeschreven, over de binnenwanden en andere los te beoordelen elementen 8 tot 10% en over de grond middels een bloot eigendomsstructuur bijvoorbeeld 3%. Op de machines wordt eveneens afgeschreven met de fiscale motieven als leidraad, waardoor bijvoorbeeld afschrijving in één jaar mogelijk is onder voorwaarden (fiscale regeling) en de waardering van de pensioenverplichtingen zal bijvoorbeeld tegen een rekenrente van 4% geschieden.

In de commerciële jaarrekening dient echter van de fiscale mogelijkheden geabstraheerd te worden. De afschrijvingen kunnen gebaseerd worden op de verwachtingen van de ondernemer, welke in elk geval geen afschrijving van een machine in één jaar rechtvaardigen en welke een waardering van pensioenverplichtingen eerder tegen marktrente dan tegen 4% zullen vereisen.

Door voor dergelijke elementen te corrigeren kan het verloop van de ratio beter worden weergegeven. Ook een herwaardering van te ver afgeschreven of in waarde gestegen activa behoort tot de mogelijkheden.

Voorbeeld rentabiliteitsontwikkeling

Behalve de solvabiliteit die van belang kan zijn voor een garantstelling is uiteraard de ontwikkeling van bijvoorbeeld de rentabiliteit van belang. Als de rentabiliteit van het eigen vermogen daalt beneden een gewenst rendement van bijvoorbeeld tenminste 10%, dan zal eerst beoordeeld moeten worden of een en ander tijdelijk is of ieder jaar te laag. Door een vergelijking van de verschillende jaren wordt een beeld verkregen van de lange termijn rentabiliteit, op grond waarvan een beslissing genomen kan worden of de onderneming bijvoorbeeld niet beter gestaakt kan worden, of dat er bijvoorbeeld een betere financieringsstructuur gezocht dient te worden. Door het aantrekken van meer vreemd vermogen kan de rentabiliteit op het eigen vermogen verbeterd worden (werking hefboomeffect). Overigens dienen altijd de cijfers eerst genormaliseerd te worden alvorens een analyse te maken en een conclusie te trekken.

Voorbeeld ontwikkeling in de debiteurenbetaaltermijn

Een laatste voorbeeld is de debiteurenbetaaltermijn. Naast de hoogte van dit kengetal kan ook de ontwikkeling van belang zijn, bijvoorbeeld omdat op de hoogte een belangrijke branche-gerelateerde invloed kan werken, welke de ondernemer niet kan beïnvloeden. In een dergelijke situatie is de ontwikkeling van belang alsmede de opbouw binnen het debiteurenbestand. Met name als er grote verschillen zijn tussen individuele debiteuren is het van belang dat een ondernemer eraan werkt dat hij die klanten bedient die tijdig betalen en de klanten die niet tijdig betalen ook relatief minder aandacht geeft. Eén en ander zal ertoe moeten leiden dat de debiteurenbetaaltermijn terugloopt door een omzetverschuiving naar de beter c.q. sneller-betalende klanten. Dit moet in het verloop van dit kengetal duidelijk zijn. Rigoureuze maar in de praktijk zeker voorkomend is het opzeggen van klanten met een voor de onderneming in kwestie lange betaaltermijn. Door het afstoten van deze klanten zal de omzet teruglopen maar de rentabiliteit verhogen, zodat op termijn een gezondere onderneming ontstaat. Zaken als de onderhavige kunnen mede geanalyseerd worden door de ontwikkeling van de debiteurenbetaaltermijn en de rentabiliteit in de tijd.

12.2 Branche- en bedrijfsvergelijking

Naast de analyse binnen de balans (binnen één bedrijf en binnen één jaar) en de analyse van de ontwikkeling in de tijd (binnen één bedrijf, meerdere jaren) is de laatste mogelijkheid de bedrijfsvergelijkende analyse. De kengetallen van de onderneming worden dan vergeleken met bijvoorbeeld branchegemiddeldes of kengetallen van enkele al dan niet gelieerde bedrijven.

Op deze wijze worden feitelijk de kengetallen uit de jaarrekening vergeleken met een ander bedrijf of met een gemiddelde van andere bedrijven, waardoor een meer op het bedrijf afgestemde norm ontstaat voor de beoordeling van een kengetal.

Deze analyse wordt veel gehanteerd bij bedrijven met meerdere filialen. Alle filialen worden dan naast elkaar gehouden en direct is duidelijk welke filialen boven en onder een norm of gemiddelde scoren. Na eliminatie van de door het filiaal zelf niet beïnvloedbare factoren (een duur pand, terwijl deze beslissing op Raad van Bestuur-niveau wordt genomen, een te goedkoop en minder representatief pand, een slechte ligging, waardoor minder klanten worden aangetrokken, minder potentiële klanten in de directe omgeving etc.), is uit de analyse goed af te leiden welke filialen aan welke onderdelen van het beleid meer aandacht moeten besteden. Een dergelijk filiaalvergelijk in de analyse kan ook worden gehanteerd bij enkele samenwerkende bedrijven of door bedrijven binnen één branche. Zonder direct andere bedrijven bij de analyse te betrekken, kan uiteraard ook gebruik gemaakt worden van gemiddeldes welke bekend zijn uit branche-analyses. Branchegegevens kunnen veelal worden opgevraagd via de Kamer van Koophandel en via de brancheorganisaties (werkgeversorganisatie binnen de branche). Soms kunnen ook banken of andere dienstverlenende organisaties de gewenste gegevens bieden.

12.3 Meting absolute afwijkingen

Bij een vergelijking van jaarrekening in de loop van de tijd kan aandacht worden besteed aan de absolute afwijkingen in posten van de jaarrekening of aan de relatieve afwijkingen in posten van de jaarrekening. Afhankelijk van het doel van de analyse kunnen beide methoden van belang zijn.

Een absolute afwijking is van belang als de doelstelling ook gericht is op absolute bevindingen.

Als bijvoorbeeld een eigen vermogen of een banksaldo van € 1.000.000 bereikt dient te worden voor een bepaald moment in verband met het aantrekken van een extra financiering of het doen van een uitbreiding op een bepaald gebied, dan is de relatieve ontwikkeling van solvabiliteit respectievelijk liquiditeit niet van belang, maar slechts de absolute ontwikkeling van genoemde grootheden. Ook hiervoor kan een bepaalde normontwikkeling worden opgesteld, waaraan de feitelijke ontwikkeling getoetst zal moeten worden.

Bij het achterblijven van de gerealiseerde bedragen ten opzichte van de norm kan een verbeterde balansopstelling mogelijk uitkomst bieden. Daarnaast kunnen daadwerkelijke ingrepen in het bedrijf worden gehanteerd om toch de normen te halen.

12.4 Meting procentuele afwijkingen

Meestal zullen niet de absolute grootheden en de absolute afwijkingen van belang zijn bij een vergelijkende analyse van ratio's, maar zullen de relatieve veranderingen van belang zijn. De brutowinst als percentage van de omzet en de voorraad en de personeelskosten als percentage van de omzet geven belangrijke management-tools aan. De relatieve verandering van deze grootheden geven de marktwijzigingen of wijzigingen van ondernemingsbeleid weer en geven de actie aan welke vanuit het management gewenst is. Als de brutowinstmarge belangrijk daalt ten opzichte van een voorgaand jaar, is analyse naar de opbouw wenselijk. Wellicht is er een wijziging binnen de omzet naar categorieën met minder marge. Wellicht is de aandacht bij inkopen verslapt, waardoor de marge daalt of is er sprake van een voor de gehele branche slechtere positie. Ook dan is een verdere vergelijking in de tijd noodzakelijk. Bij het aanhouden van de lagere marge dient beoordeeld te worden of de organisatie er niet op dient te worden aangepast, middels sanering binnen het bedrijf en dient de continuïteitsvraag aan de orde te worden gesteld, alsmede is een analyse van de financieringsstructuur op zijn plaats.

12.5 Normalisatie

Alvorens een jaarrekening te analyseren is het noodzakelijk dat de cijfers genormaliseerd worden. Allereerst is van belang te realiseren dat uitgegaan dient te worden van de commerciële jaarrekening. Daar waar een fiscale jaarrekening wordt gehanteerd, zal de uitkomst van de analyse per definitie fout zijn, aangezien een aantal fiscale waarderings- en verwerkingsmethoden los staan van de commerciële jaarrekening en los staan van de realiteit. Te noemen zijn de fiscale reserves die in de analyse als voorziening moet worden meegenomen en niet als onderdeel van het eigen vermogen. Verder is te noemen de faciliteiten tot willekeurige afschrijving, welke losstaan van de reële afschrijvingstermijnen. Verder kan bijvoorbeeld een vervangingsreserve een rol spelen, welke commercieel aan de winst is toegevoegd en kan de waardering van pensioenverplichtingen tegen een rekenrente van 4% worden vermeld. Naast bijzondere waarderings- en verwerkingen dienen eveneens bijzondere posten te worden geëlimineerd om een zo juist mogelijk beeld te krijgen van de onderneming zoals die normaliter verwacht wordt te functioneren. Op een aantal posten wordt hierna ingegaan.

12.5.1. Incidentele posten

Naast de fiscale aspecten verdienen incidentele posten in het bijzonder de aandacht. De incidentele baten en lasten staan als het goed is al separaat in de jaarrekening aangegeven. Te denken valt aan bijzondere mutaties in voorzieningen, zoals de pensioenvoorziening of de debiteurenvoorziening. Incidentele factoren of inhaaldotaties van voorgaande jaren dienen geëlimineerd te worden in de cijfers alvorens een beeld te geven van de onderneming. Het betreft bij eliminatie van incidentele posten vooral eliminaties uit de winst- en verliesrekening.

12.5.2. Bestuurdersbeloningen

Een element dat vooral bij middelgrote organisaties aandacht behoort te krijgen is de beloning van bestuurders en commissarissen. Met name als allerlei secundaire arbeidsvoorwaarden worden meegewogen komt het nogal eens voor de bestuurders gezamenlijk een relatief hoge beloning uit het bedrijf halen. Te denken valt aan pensioendotaties, dotaties aan een arbeidsongeschiktheidsvoorziening, het salaris zelf, de auto van de zaak, een reserve uitgesteld salaris, een tantièmerecht etc. etc.

Afhankelijk van het doel van de analyse is een normalisatie aan de orde. Met name geldt dit bij beoordeling van de rentabiliteit van de onderneming bijvoorbeeld in het kader van een voorgenomen verkoop.

12.5.3. Afschrijvingscorrectie

Een ander punt is dat de afschrijvingen veelal gebaseerd zijn op historische kostprijzen en niet op toekomstige vervangingen. Daarnaast bestaat er de neiging om afschrijvingen zo hoog mogelijk te stellen in verband met de fiscale aftrekmogelijkheden die dit biedt.

Om de rentabiliteit te beoordelen zouden de afschrijvingen gesteld moet worden op de daadwerkelijk vervangings-afschrijvingen welke nodig zijn om vervangende investeringen tijdig te doen en uit deze afschrijvingen te financieren.

12.5.4. Eliminatieposten bij consolidatie

De laatste post die de aandacht verdient zijn de eliminatieposten bij consolidatie. Zonder uitpuddend te zijn is het vooral van belang dat onderlinge leveringen geëlimineerd worden en dat winsten op deze leveringen geëlimineerd worden voor zover het product dat geleverd is nog niet door de laatste schakel van de geconsolideerde maatschappijen verkocht is aan een derde.

Verder zullen minderheidsbelangen van derden in geconsolideerde deelnemingen bij consolidatie separaat moeten worden vermeld. Van belang is tevens rekening te houden met verschillen in waarderingsgrondslagen bij alle deelnemingen. Alvorens te consolideren dienen de balansen van de deelnemingen aangepast te worden naar de grondslagen van de moedermaatschappij. Als de deelneming bijvoorbeeld verworven goodwill activeert, maar de moeder boekt dit in één keer ten laste van het eigen vermogen, dan dient de balans van de dochter eerst aangepast te worden naar deze andere waarderingsmethodiek.

13 Kredietinformatie uit de jaarrekening

13.1 Gebruik ratio's en kengetallen door bank

Voor het beoordelen van de kredietwaardigheid van een onderneming aan de hand van de jaarrekening zijn met name de solvabiliteit, alsmede de rentabiliteit en liquiditeit, welke tezamen ook wel in de cash-flow tot uitdrukking worden gebracht van belang. Daarnaast zullen de zekerheden worden beoordeeld. De solvabiliteitseis die banken stellen loopt uiteraard per financiering, per bank en per bedrijf dat de financiering aan wil vragen uit elkaar gezien andere opvattingen of inschatting van het risico dat een bank loopt.

De solvabiliteitseis die vaak wordt gehanteerd is er één van 30%. Dat wil zeggen dat het eigen vermogen 30% van het totaal vermogen uitmaakt. Per financierer scheidt het vervolgens enorm of het eigen vermogen hiervoor meetelt, al dan niet inclusief een herwaarderingsreserve of dat het garantievermogen meetelt.

Zo zullen bij de bank achtergestelde leningen mee kunnen tellen voor de beoordeling van de solvabiliteit en ook voor de directeur-aandeelhouder opgebouwde voorzieningen zoals de pensioenvoorziening zullen mee kunnen tellen bij de beoordeling van de solvabiliteit.

Hier ligt vaak een belangrijk element om meerdere banken een financiering te laten beoordelen, omdat met name op dit terrein er zeer verschillende opvatting zijn tussen met name de lokale banken.

Een bank hoort de cijfers te normaliseren en de fiscale optimalisatie-elementen te elimineren alvorens de solvabiliteit te beoordelen. Hierbij hoort ook de waardering van het garantievermogen en de stille reserves. Nogal wat financiers nemen echter de door de accountant aangeleverde balans als uitgangspunt, waardoor de uitkomst van hun onderzoek naar de kredietwaardigheid onjuist zal zijn. Een financier die aandacht besteedt aan de opbouw van de jaarrekening zal zijn eigen cijfers opstellen voor een juiste beoordeling.

Welke reserves en voorzieningen de bank meetelt bij de bepaling van het vereiste garantievermogen c.q. de vereiste solvabiliteit is dus sterk afhankelijk van de bank en tevens van hetgeen in de financieringsovereenkomst staat. In zijn algemeenheid worden voorzieningen niet meegenomen in de beoordeling van de solvabiliteit door de bank. Reserves daarentegen wel.

Indien de herwaarderingsreserve wordt meegeteld, zal een keuze voor het niet rekening houden met belastinglatenties en financieringscorrecties daarom gunstig werken op de solvabiliteit. Indien voorzieningen niet worden meegeteld, kan worden overwogen deze fiscaal wel tegen een zo hoog mogelijk bedrag in de aangifte te verwerken, maar commercieel te kiezen voor een lagere waardering (bijvoorbeeld het kiezen van een andere rentevoet bij de contant making van toekomstige verplichtingen) of een vermelding in plaats van een verwerking in de balans, als er nog onzekerheid is met betrekking tot van de exacte omvang van de verplichting. Uiteraard kan dit laatste alleen op het grensgebied, waarin zowel de keuze voor een vermelding als de keuze voor een verwerking verdedigbaar is.

In sommige financieringsverhoudingen worden herwaarderingsreserves niet meegeteld om de solvabiliteit van de onderneming te bepalen. Indien dit zo is, kan ervoor gekozen worden in de jaarrekening een lager (maar nog acceptabel) afschrijvingspercentage te hanteren dan in de aangifte vennootschapsbelasting. Een tweede mogelijkheid om de herwaarderingsreserve in dergelijke situaties wel mee te laten tellen is wellicht de herwaardering van activa, gevolgd door omzetting in aandelenkapitaal. De wet biedt hiervoor de mogelijkheid en hiermee is voldaan aan het formele vereiste dat de bank in een dergelijke situatie stelt.

13.2 Zekerheden

Een tweede element voor de kredietbeoordeling zijn de zekerheden (beleenbaarheidsnormen) die een bedrijf te bieden heeft. Een financier wil, indien de onderneming onverhoopt niet meer aan zijn betalingsverplichtingen kan voldoen, voldoende verhaalsmogelijkheden hebben om toch de verstrekte financiering te kunnen incasseren

In de praktijk is de volgende staffel richtinggevend:

Onroerende zaken	70% van de executiewaarde
Overige vaste activa	0-50% boekwaarde
Debiteuren	60-70% nominale waarde, waarbij het verpandingsverbod ook in Nederland toeneemt
Factoring	80-90% nominale waarde
Voorraden	0-40% boekwaarde (te verhogen bij factoring), waarbij eigendomsvoorbehoud sterk beperkend kan werken

De reden om relatief lage percentages te financieren, is dat bij een faillissement in de praktijk blijkt dat er vorderingen betwist worden, dat er voorraden incurant blijken te zijn, dat er geen belangstelling is voor de inventaris en dat het pand minder courant blijkt te zijn als gedacht of er een gedwongen verkoop plaats moet vinden, waardoor door de snelheid van verkoop een lagere prijs tot stand komt.

13.3 Cash-flow

Naast zekerheden en solvabiliteit is als derde algemene element de cash-flow te noemen. Hierin worden liquiditeit en rentabiliteit samengenomen. De cash-flow geeft namelijk aan in hoeverre de onderneming in de toekomst aan de aflossings- en renteverplichtingen kan voldoen. Deze aflossings- en renteverplichtingen worden voldaan uit de cash-flow. De cash-flow bestaat uit de winst na belasting plus de afschrijving, aangezien de afschrijving geen uitgave betekent voor de onderneming, plus (of min) de dotatie aan de voorzieningen (eveneens geen uitgave) minus de noodzakelijke investeringen (wel een uitgave maar geen kostenpost in de resultatenrekening). De cash-flow welke resteert na betaling van de extra rentelast dient voldoende te zijn voor de voor de aflossingen.

Van belang is dat de noodzakelijke (vervangings- en uitbreidings-) investeringen worden meegenomen in de bepaling van de toekomstige cash-flow en dat de rentebetaling netto worden meegenomen, dat wil zeggen dat er rekening mee wordt gehouden dat de rentebetalingen aftrekbaar zijn van de belaste winst.

13.4 Rentedekking en leencapaciteit

In het kader van verstrekte financieringen worden de termen rentedekking en leencapaciteit wel eens gebezigd. Bij de rentedekking worden bepaalde opbrengsten vergeleken met bepaalde kosten c.q. uitgaven. De rentedekking wordt weergegeven in het volgende kengetal:

Totaal resultaat

Betaalde rente op het vreemde vermogen

Het totaal resultaat bestaat hier uit de vergoeding voor het eigen vermogen (bruto winst vóór belasting) plus de betaalde rente op het vreemde vermogen. Het kengetal is daarom altijd groter dan 1. Hoe hoger dit kengetal uitvalt des te hoger is de solvabiliteit. Het kengetal is iets geavanceerder dan de reguliere kengetallen voor de solvabiliteit zoals eerder weergegeven.

Immers de solvabiliteit volgens de balans kan uitstekend zijn, echter als op het vreemde vermogen een zeer hoge rentelast drukt, komt dit niet tot uitdrukking en in het hiervoor genoemde kengetal inzake de rentedekking wel. Een oplossing is de waardering van lang vreemd vermogen op de contante waarde van de toekomstige rente- en aflossingsverplichtingen gewaardeerd op de huidige marktrentevoet. Wel dient dan de gepassiveerde rente apart te worden vermeld in de jaarrekening. Deze passiefpost zou - als de solvabiliteit zoals deze uit de balans blijkt vergeleken wordt met die uit de verlies- en winstrekening - niet meegenomen moeten worden bij bepaling van de hoogte van de uit de balans blijvende solvabiliteit.

Een variant op het genoemde kengetal voor de rentedekking is het volgende kengetal:

$$\frac{\text{Totaal resultaat} + \text{afschrijvingen}}{\text{Betaalde rente} + \text{aflossing op lange termijn vreemd vermogen}}$$

Dit kengetal is een verbeterde versie van de rentedekking omdat hier ook de afschrijvingen en de aflossingen zijn meegenomen. Eventueel kunnen daarnaast dan ook de mutatie van de voorzieningen en de noodzakelijke investeringen worden meegenomen in de teller van de breuk. Daarmee wordt de cash-in-flow vergeleken met de cash-out-flow.

Onder *leencapaciteit* wordt verstaan het maximale bedrag aan vreemd vermogen dat aan de onderneming verstrekt kan worden.

Om dit maximum te benaderen kan als uitgangspunt dienen dat

- de solvabiliteit tenminste 20% moet zijn (eerder is 30% als norm genoemd, 20% kan als bodem worden beschouwd, waarbij dan het eigen vermogen 20% van het totaalvermogen uitmaakt);
- de rentedekking dient tenminste 2 te zijn;
- de dekking van rente en aflossingen (zie het hiervoor genoemde kengetal (verbeterde versie van de rentedekkingsratio)) dient tenminste 1,5 te zijn.

13.5 Financiering

De banken geven niet zo makkelijk meer een financiering af. Waar voorheen meestal gekeken werd naar solvabiliteit, rentabiliteit en liquiditeit en werkt men nu met een rating. Deze rating wordt bepaald door verschillende factoren. Ten eerste probeert men een oordeel te vormen over de sector, de score die hieruit komt bepaalt voor 15%-20% de rating. Vervolgens zal een oordeel worden gevormd over de relatie, deze telt voor 15%-20% mee in de rating. Tenslotte kijkt men naar de financiële ratio's (65%-75%).

Bij de score van de relatie wordt rekening gehouden met het afnemersrisico, track record (financieringsverleden, betalingsgedrag) bij de bank, de continuïteit van het management en het aantal jaren dat de relatie in de business zit.

Het grootste deel van de bepaling van de rating wordt bepaald op basis van de financiële ratio's, waarbij ondermeer van belang zijn:

- Totaal bedrag rentedragende schulden / EBITDA (norm < 3)
- Operationeel resultaat (EBIT) / Omzet
- Gecorrigeerd groepsvermogen / Totaal activa
- Current Ratio
- Ingehouden winsten / Totaal activa
- Handelscrediteuren / Inkoopwaarde van omzet

Naast soms relatief nieuwe diverse financiële ratio's is ook de ondernemer zelf en de sector waarin hij zich bevindt een belangrijk punt voor de kredietaanvraag. Zo kan het zijn dat een ondernemer die zeer succesvol is in zijn slechte branche toch een lage score kan krijgen omdat de verwachting dat het nog beter gaat er niet zal zijn, sterker nog de gedachte van de bank zal zijn "het kan alleen maar slechter gaan".

13.6 Overige elementen

Overige elementen die bij financieringen een rol kunnen spelen zijn (in zijn algemeenheid veel voorkomend):

Debt service coverage ratio:

In hoofdlijn betreft dit de EBITDA minus de investeringen gedeeld door aflossing en rente.

Negative pledge clause:

De kredietnemer verbindt zich jegens de bank om:

- geen registergoederen met hypotheek te bezwaren, noch deze te verkopen;
- noch andere goederen op enige wijze in zekerheid te geven te bezwaren of te verkopen;
- zich niet aansprakelijk te stellen of op enig andere wijze in te staan voor schulden welke door anderen zijn of mochten worden aangegaan.

Pari passu clause:

De kredietnemer staat er jegens de bank voor in dat al haar betalingsverplichtingen onder de met bank gesloten overeenkomst ten minste gelijk in rang zijn met alle niet door zekerheden gedekte of achtergestelde vorderingen van al haar andere schuldeisers, met uitzondering van vorderingen die preferent zijn krachtens de wet.

Material Adverse Change clause:

De bank is gemachtigd om de faciliteit te beëindigen indien zich naar het redelijk oordeel van de bank enige gebeurtenis, verandering of omstandigheid in de financiële positie, de bedrijfsvoering of de status van de kredietnemer dan wel in de marktomstandigheden voordoet, die de nakoming van enige verplichting onder de met bank gesloten overeenkomst in aanzienlijke mate schaadt, vertraagt of in gevaar brengt, of er is voorzienbaar dat dat zich zal voordoen.

Cross Default clause:

De bank is gerechtigd om de faciliteit te beëindigen indien naar het redelijk oordeel van de bank.

- a. kredietnemer nalatig is in de nakoming van enige verplichting of
- b. een derde die zekerheden voor de faciliteit heeft gesteld nalatig is met de nakoming van enige verplichting.

No further indebtedness clause:

De kredietnemer verbindt zich alleen na voorafgaande schriftelijke goedkeuring van de bank nieuwe financieringen.

No Change of ownership clause:

De bank is gerechtigd om de faciliteit te beëindigen indien de aandelen in het kapitaal van kredietnemer worden overgedragen aan een derde.

Non-dividend clause:

De kredietnemer staat er jegens de bank voor in dat geen dividend zal worden uitgekeerd zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van de bank.

Vermogensverklaring:

De kredietnemer staat er jegens bank voor in dat zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de bank geen onttrekkingen zullen plaatsvinden ten laste van het eigen vermogen van de B.V., noch aflossingen zullen geschieden op vorderingen die mede ten behoeve van de bank zijn ontstaan indien en zodra het eigen vermogen minder dan x % bedraagt van het balanstotaal.

14 Gevolgen van de Flex B.V. voor de jaarrekening

14.1 Inleiding

In 2012 is de “Wet vereenvoudiging en flexibilisering B.V.-recht (31.058)” en de “Invoeringswet vereenvoudiging en flexibilisering B.V.-recht (32.426)” in werking getreden.

Hiermee hebben we een geheel nieuw B.V.-recht. Het nieuwe B.V.-recht beoogt aan te sluiten bij ontwikkelingen en wensen uit de praktijk en daarom worden de mogelijkheden voor aandeelhouders, om hun onderlinge verhoudingen te regelen, verruimd. Er zijn in de nieuwe wet twee hoofdlijnen te onderscheiden:

- meer vrijheid van inrichting; er ontstaan met de nieuwe wet meer mogelijkheden om de inrichting van de vennootschap aan te passen aan de aard van de onderneming en de samenwerkingsrelatie van de aandeelhouders;
- een (meer) evenwichtig systeem van crediteurenbescherming, waarbij de bescherming van minderheidsaandeelhouders een belangrijke rol speelt.

De gevolgen voor de jaarrekening zullen vooral gevoeld worden bij de nieuwe soorten van aandelen. De wijzigingen in de verschillende soorten aandelen brengen ook een wijziging in de consolidatie van deelnemingen in de jaarrekening van de moedermaatschappij met zich mee.

Stemrechtloze aandelen leiden niet tot het hebben van beleidsbepalende invloed. Beleidsbepalende invloed is een belangrijk criterium voor consolidatie. Indien er geen sprake is van beleidsbepalende invloed, is er ook geen sprake van consolidatie.

De waardering van het belang in een andere vennootschap is afhankelijk van de aan het aandeel verbonden rechten. Bestaat het belang bijvoorbeeld enkel uit stemrechtloze aandelen, dan kan dit belang niet tegen nettovermogenswaarde worden gewaardeerd, maar moet het gewaardeerd worden tegen de waarde van het aandeel.

De uitkeringstest (voor dividenduitkeringen) kan ertoe leiden, dat deelnemingen niet de mogelijkheid hebben dividenden uit te keren. Dit doet dan de vraag rijzen of en in hoeverre de moedermaatschappij een wettelijke reserve deelnemingen zou moeten vormen.

14.2 Groepsrelaties

Groepsrelaties tussen vennootschappen zijn van belang voor de jaarrekening, onder andere voor de vraag of wel of niet geconsolideerd moet worden. De mogelijkheid om onder het nieuwe B.V.-recht te kiezen voor stemrechtloze en winstrechtloze aandelen zal tot gevolg hebben dat er bij de bepaling van groepsrelaties keuzes moeten worden gemaakt; tellen bepaalde aandelen voor de bepaling van de groepsrelatie nu wel of niet mee?

Wat wel en geen groepsrelaties zijn, wordt geregeld in de artikelen 2:24a tot en met d BW. Groepsrelaties gaan in brede zin over zeggenschap en kapitaalverschaffing en reflecteren op die manier de twee functies van het aandeel: De vermogensrechtelijke functie (is het recht op winst en reserves) en de zeggenschapsfunctie (stemrecht). Het nieuwe B.V.-recht introduceert onder andere stemrechtloze en winstrechtloze (of beperkt winstgerechtigde) aandelen. De vraag is hoe deze nieuwe aandelen van invloed zijn op de definitie van groepsrelaties?

We moeten hiervoor kijken naar het nieuwe artikel 2:24d BW. Dit artikel regelt dat er bij de *“vaststelling in hoeverre de leden of aandeelhouders stemmen, aanwezig of vertegenwoordigd zijn, of in hoeverre het aandelenkapitaal verschaft wordt of vertegenwoordigd is, (...) geen rekening (wordt) gehouden met lidmaatschappen of aandelen waarvan de wet of een statutaire regeling als bedoeld in artikel 2:228 lid 5 bepaalt dat daarvoor geen stem kan worden uitgebracht.”* Lid 2 van dit artikel maakt een uitzondering voor onder andere de toepassing van artikel 2:24c (deelneming), artikel 2:262 (afhankelijke maatschappij) en artikel 2:265a (verscaffing van het gehele geplaatste kapitaal als één van de voorwaarden voor toepassing van het verzwakte structuurregime). Het één en ander houdt in dat stemrechtloze aandelen niet meetellen voor de vaststelling van dochter- en groepsrelaties, maar wel meetellen voor de vaststelling of er sprake is van een deelneming of voor toepassing van het structuurregime. Voor aandelen met een beperkt of geen winstrecht is er geen regeling getroffen, deze tellen dus altijd mee. Daarnaast kan een stemrechtloos aandeel niet in de winst of de reserves onthouden worden; immers een aandeel kan niet én geen stemrecht hebben én geen winstrecht hebben. We zullen hierna beknopt nagaan of het wel zo logisch is dat stemrechtloze aandelen niet meetellen voor de vaststelling van dochter- en groepsrelaties, maar wel voor de bepaling of er sprake is van een deelneming.

14.3 Dochtermaatschappij

Wat een dochtermaatschappij is, definieert artikel 2:24a BW. De criteria voor een dochtermaatschappij zijn:

- (i) het kunnen uitoefenen van meer dan de helft van de stemrechten in de algemene vergadering; of
- (ii) het (al dan niet krachtens overeenkomst met andere stemgerechtigden) kunnen benoemen van de meerderheid van de bestuurders of van de commissarissen.

Gezien deze criteria is het dan op zich niet vreemd dat stemrechtloze aandelen niet meetellen voor de vaststelling of een vennootschap kwalificeert als een dochtermaatschappij, immers deze aandelen hebben geen stem. Dit gezegd hebbende, kan het nog wel interessant worden. De nieuwe regels maken het mogelijk dat bestuurders rechtstreeks worden benoemd door de vergadering van houders van aandelen van een bepaalde soort. Zo'n recht kan ook gekoppeld worden aan stemrechtloze aandelen (zal wellicht in de praktijk niet zo vaak gebeuren, maar toch). Als dit inderdaad gebeurt, tellen ze dan nog steeds niet mee voor de vaststelling of er sprake is van een dochtermaatschappij?

14.4 Groep

De groepsdefinitie vinden we in artikel 2:24b BW: *“Een groep is een economische eenheid waarin rechtspersonen en vennootschappen organisatorisch zijn verbonden. Groepsmaatschappijen zijn rechtspersonen en vennootschappen die met elkaar in een groep zijn verbonden.”*

Het leidende criterium voor een groepsmaatschappij is derhalve het daadwerkelijk uitoefenen van centrale leiding. Centrale leiding kan men op diverse manieren uitoefenen. Het wordt materieel ingevuld, dus de feiten bepalen of er daadwerkelijk sprake is van centrale leiding. Dit kan door middel van de meerderheid van de stemmen in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders, maar het kan ook op een andere wijze. Dat betekent dat een houder van stemrechtloze aandelen in een B.V. best op een andere wijze toch de centrale leiding kan uitoefenen.

14.5 Deelneming

Stemrechtloze aandelen tellen wel gewoon mee voor de bepaling of er sprake is van een deelneming (artikel 2:24c BW). De toekomst zal leren hoe dit geïnterpreteerd moet worden. Immers dit heeft iets merkwaardigs in zich, omdat voor de waardering volgens artikel 2:389 BW *“invloed van betekenis”* van belang is en bij stemrechtloze aandelen lijkt het toch zo te zijn dat deze aandeelhouders geen *“invloed van betekenis”* kunnen uitoefenen.

14.6 Wettelijke reserve deelnemingen

Een wettelijke reserve deelnemingen moet onder voorwaarden gevormd worden voor de niet-uitgekeerde resultaten van een deelneming. Artikel 2:389 BW vereist de vorming van een dergelijke reserve voor onder meer resultaten van een deelneming, die de deelnemende vennootschap verwerkt bij waardering van de deelneming tegen netto-vermogenswaarde. De wet definieert een vrijstelling voor het vormen van vernoemde reserve voor uitkeringen, die de deelnemende rechtspersoon zonder (enige) beperking kan bewerkstelligen. Dit zal meestal het geval zijn voor een deelnemende rechtspersoon, die een meerderheidsbelang (meer dan 50% van de aandelen) in een B.V. bezit. In zo'n geval zal vaak zonder belemmeringen een uitkering kunnen worden bewerkstelligd. Ook in het geval er sprake is van een minderheidsbelang met soortaandelen, waarbij de deelnemende vennootschap een meerderheid van deze soort-aandelen heeft en de statuten uitkeringsbevoegdheden per soortaandeel kennen, zal vaak een uitkering zonder formele beperkingen mogelijk zijn.

In deze beide gevallen zal, uitzonderingen daargelaten, de vorming van een wettelijke reserve deelnemingen niet nodig zijn. Indien er sprake is van een minderheidsbelang (50% of minder; minder dan 50% zeggenschap) zal de deelnemende vennootschap meestal zelf geen uitkeringen kunnen bewerkstelligen. In zo'n geval is de vorming van een wettelijke reserve deelnemingen verplicht.

Onder het nieuwe B.V.-recht wordt een voorafgaande goedkeuring door het bestuur, in het geval van een uitkering, een vereiste. Deze voorafgaande bestuurlijke goedkeuring kan een beperking zijn, waarop vernoemd artikel 2:389 BW ziet en kan mitsdien leiden tot een verplichte vorming van een wettelijke reserve deelnemingen.¹

Deze voorafgaande goedkeuring door het bestuur bij uitkeringen geldt ook bij meerderheidsbelangen. Is dit nu een beperking die leidt tot een wettelijke reserve deelnemingen? Niet automatisch zouden wij denken. Immers de goedkeuring, die het bestuur moet geven, is een geclausuleerde goedkeuring, *“het bestuur zijn goedkeuring moet verlenen tenzij, ...”* De wettelijke regels zeggen dat het bestuur zijn goedkeuring alleen kan onthouden, indien de B.V. naar verwachting niet kan *“... blijven voortgaan met het betalen van haar opeisbare schulden ...”*. Nu zal in veel gevallen de meerderheidsaandeelhouder over voldoende informatie (kunnen) beschikken op grond waarvan hij in redelijkheid tot het oordeel kan komen dat de deelneming dividend kan uitkeren, zonder dat de deelneming in de situatie terechtkomt, dat zij niet kan *“... blijven voortgaan met het betalen van haar opeisbare schulden ...”*. In dat geval is naar onze mening, ondanks de vereiste voorafgaande goedkeuring van het bestuur voor de uitkering, een wettelijke reserve deelnemingen voor niet-uitgekeerde winsten niet aan de orde.

De meerderheidsaandeelhouder zal in deze een zelfstandige afweging moeten maken en moeten zorgen dat hij over de nodige informatie beschikt.

¹ We gaan hier niet in op de vraag in hoeverre huidige jurisprudentie met betrekking tot aansprakelijkheid van aandeelhouders en bestuurders bij uitkeringen al consequenties heeft voor de vorming van een wettelijke reserve deelnemingen.

Samenvattend: de meerderheidsaandeelhouder moet zorgen dat hij over informatie beschikt op grond waarvan hij kan beoordelen of een uitkering mogelijk is, in welk geval een wettelijke reserve deelnemingen niet aan de orde is. Indien er onzekerheid bestaat over de financiële positie van de deelneming, dan zal er mogelijk sprake zijn van een beperking om vrijelijk over de niet-uitgekeerde winsten van de deelneming te kunnen beschikken en vormt deze onzekerheid - in combinatie met de vereiste voorafgaande goedkeuring van het bestuur voor de uitkering - een beperking in de zin van voornoemd artikel 2:389 BW en zal het vormen van een wettelijke reserve deelnemingen noodzakelijk zijn.

In de literatuur wordt gediscussieerd over de vraag of een meerderheidsaandeelhouder een wettelijke reserve kan vermijden. Indien het bestuur van een deelneming zijn goedkeuring aan een uitkering moet onthouden, omdat de deelneming naar verwachting na deze uitkering niet kan "... *blijven voortgaan met het betalen van haar opeisbare schulden* ...", zou een meerderheidsaandeelhouder deze afwijzing door het bestuur van de deelneming kunnen voorkomen. Dit kan hij dan bijvoorbeeld doen door zich:

- (i) aansprakelijk te stellen voor de schulden van de deelneming,
- (ii) het verstrekken van zekerheden; of
- (iii) door andere maatregelen te treffen.

Door een dergelijke ondersteuning kan voor het bestuur van de deelneming ruimte en mogelijkheid ontstaan om toch goedkeuring voor de uitkering te geven c.q. als de meerderheidsaandeelhouder op die manier zorgt dat de deelneming kan "... *blijven voortgaan met het betalen van haar opeisbare schulden* ...", dan zou hij op die manier de goedkeuring van het bestuur wel eens kunnen afdwingen. Dit kan zo zijn, echter vormt een dergelijke handeling (het verstrekken van aanvullende zekerheden door de meerderheidsaandeelhouder op grond waarvan het bestuur zijn goedkeuring dan niet kan onthouden) dan geen 'beperking' in de zin van voornoemd artikel 2:389 BW? Als het antwoord op deze vraag positief moet zijn, hetgeen wij denken, blijft een wettelijke reserve deelnemingen in zo'n geval nog steeds noodzakelijk. De ene blokkade - de vereiste voorafgaande goedkeuring door het bestuur - wordt dan immers omgezet in een andere blokkade, namelijk het verstrekken van zekerheden.

Indien de nieuwe B.V.-wetgeving ertoe leidt, dat er nu een wettelijke reserve deelnemingen moet worden gevormd, waar deze er tot nu toe nog niet is, dan zal er sprake zijn van een inhaalverplichting. Immers in de reserve zullen moeten worden opgenomen alle gerealiseerde, maar nog niet-uitgekeerde winsten van de deelneming en niet alleen maar de niet-uitgekeerde winsten van na de inwerkingtreding van de nieuwe B.V.-wetgeving.

Als laatste merken we nog op dat, indien het vormen van een wettelijke reserve deelnemingen achterwege gelaten wordt en er ten onrechte dividend wordt uitgekeerd door de deelnemende B.V., het achterwege laten van deze reserve op grond van de nieuwe aansprakelijkheidsbepalingen wel eens erg vervelend kan uitpakken voor het bestuur en de aandeelhouders van die deelnemende B.V. Het kan dan bijvoorbeeld goed zijn dat door het alsdan onterecht ontbreken van een wettelijke reserve de balansrest wellicht ten onrechte (te) positief uitwerkt.

Het nieuwe B.V.-recht leidt bij het onderwerp jaarrekening tot allerlei interessante vragen, waar nog niet altijd direct een antwoord op te geven is.

14.7. Dividenduitkering

Voor uitkeringen geldt onder de nieuwe wet vanaf de volgende regeling (ook voor bestaande B.V.'s):

- de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (dan wel een ander orgaan van de vennootschap dat daarvoor aangewezen is) is bevoegd tot het vaststellen van uitkeringen;
- uitkeringen zijn evenwel slechts mogelijk voor zover het eigen vermogen groter is dan de reserves, die krachtens wet of statuten moet worden aangehouden. Dit is de zogenaamde balanstest;
- het bestuur van de vennootschap moet goedkeuring verlenen aan de uitkering;
- het bestuur moet voornoemde goedkeuring weigeren als het weet of redelijkerwijs moet weten dat de vennootschap na de uitkering niet kan doorgaan met het betalen van haar opeisbare schulden (de zogenaamde 'uitkeringstest');
- indien de vennootschap na een door het bestuur goedgekeurde uitkering, niet kan doorgaan met het betalen van haar opeisbare schulden, zijn de bestuurders hoofdelijk aansprakelijk voor eventuele tekorten, die ontstaan door de uitkering, te vermeerderen met de wettelijke rente vanaf de dag van uitkering (er is een escape, maar dan moet het bestuur kunnen aantonen dat hij niet nalatig is geweest);
- voor de ontvangers van de uitkering zijn er in zo'n geval ook consequenties, want: degene die de uitkering heeft ontvangen en wist of redelijkerwijs behoorde te weten dat de vennootschap niet zou kunnen doorgaan met het betalen van de opeisbare schulden, is gehouden tot vergoeding van het tekort (tot een maximum van de uitkering, vermeerderd met wettelijke rente).

Voor de bestuurder komt er derhalve een belangrijke wettelijk verankerde verantwoordelijkheid bij. Hij zal een uitkeringstest moeten verrichten. Het is voor hen van belang zowel de test als hun goedkeuring goed te documenteren, om hiermee achteraf een verweermiddel te hebben tegen de bestuurdersaansprakelijkheid als het later onverhoopt fout loopt.

14.8 Flexibilisering B.V.-recht en openbaarmaking

Door flexibilisering van het B.V.-recht is de termijn voor publicatie voor een aantal vennootschappen verkort. In de B.V. waarin alle aandeelhouders ook bestuurder zijn, is het wettelijk uitgangspunt dat ondertekening van de opgestelde jaarrekening de vaststelling van de jaarrekening met zich brengt. Dit betekent dat publicatie van de jaarrekening moet plaatsvinden binnen acht dagen na ten hoogste elf maanden na sluiting van het boekjaar. De voorlegging aan de algemene vergadering van aandeelhouders vervalt hiermee.

Deze vaststelling strekt tevens tot kwijting van bestuurders en commissarissen. Deze wettelijke regeling van vaststelling van de jaarrekening is direct van toepassing, maar kan statutair worden uitgesloten.

De nieuwe wet houdt niet in dat bestaande statuten direct veranderd moeten worden, maar het is wel zo dat de nieuwe dwingende rechtelijke regels huidige bepalingen in de statuten kunnen overrulen. Ook in het geval dat gebruik gemaakt wil worden van de mogelijkheden, die de nieuwe wetgeving gaat bieden, zullen hiervoor, alvorens van deze mogelijkheden gebruik kan worden gemaakt, de statuten moeten worden gewijzigd. Een voorbeeld van regelend recht is dat de oproepingstermijn voor de Algemene Vergadering van Aandeelhouders is verkort van 15 dagen naar 8 dagen. De huidige oproepingstermijn is 15 dagen en die staat ook in bestaande statuten. Wil men gebruik maken van de verkorte oproepingstermijn, dan zal men eerst de statuten moeten aanpassen, anders blijft de termijn van de statuten gelden.

Bijlage 1: Een modelindeling winst- en verliesrekening

Winst- en verliesrekening over 20x1

Netto-omze	...
kostprijs van de omzet	...
	<hr/>
Bruto-omzetresultaat	...
Verkoopkosten	...
algemene beheerkosten	...
	<hr/>
som der kosten	...
	<hr/>
Netto omzetresultaat	...
overige bedrijfsopbrengsten	...
opbrengst van vorderingen die tot de vaste activa behoren en van effecten	...
andere rentebaten en soortgelijke opbrengsten	...
waardeveranderingen van vorderingen die tot de vaste activa behoren en	...
van effecten	...
rentelasten en soortgelijke kosten	...
	<hr/>
Resultaat uit gewonde bedrijfsuitoefening voor belastingen	...
buitengewone baten	...
buitengewone lasten	...
belastingen buitengewoon resultaat	...
	<hr/>
Buitengewoon resultaat na belastingen	...
	<hr/>
Resultaat na belastingen	...
	<hr/>
	...

Bijlage 2: Een model balansindeling

Balans per 31 december 20x1

Actief

A. Vaste Activa

I. immateriële vaste activa	...
II. materiële vaste activa	...
III. financiële vaste activa	...

...

B. Vlottende activa

I. voorraden	...
II. vorderingen en overlopende activa	...
III. effecten	...
IV. liquide middelen	...

...

Totaal

...

Passief

A. Eigen Vermogen

I. gestort en opgevraagd kapitaal	...
II. agio	...
III. herwaarderingsreserve	...
IV. wettelijke en statutaire reserves	...
V. overige reserves	...
VI. onverdeelde winst	...

...

B. Voorzieningen

...

C. Langlopende schulden nog voor meer dan een jaar)

...

D. Kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar) en overlopende passiva

...

Totaal

...

PKF Wallast Adviesreeks. Dit is een uitgave van de PKF Wallast Adviesreeks, een reeks vaktechnische uitgaven voor directeuren-aandeelhouders, controllers, administrateurs en middelgrote bedrijven. De reeks omvat onderwerpen op fiscaal, juridisch en administratief gebied. Redactie en auteurs zijn werkzaam bij PKF Wallast accountants en belastingadviseurs.

PKF Wallast, Accountants, fiscalisten, bedrijfsjuristen en business valuators. Lokaal, regionaal en landelijk actief, hoofdzakelijk voor ondernemers. We verstaan ons vak als weinig anderen, hebben een macht aan kennis en ervaring en kijken met een brede blik naar ondernemingen.

Eén aanspreekpunt, van alle markten thuis. Alles wat we weten, kunnen en doen, verbinden we met elkaar om een zo groot mogelijk positief effect te sorteren. Onze opdrachtgevers hebben dan ook te maken met slechts één PKF Wallast adviseur, die thuis is op het gehele terrein waarop wij actief zijn, dus in welhaast elke kwestie een oplossing biedt. Academisch gevormd, multidisciplinair, met een brede kennis van fiscale, financiële en juridische zaken.

OOK internationaal georiënteerd. We voelen het als onze verantwoordelijkheid om onze opdrachtgevers ook van dienst te kunnen zijn als er grensoverschrijdende kwesties spelen op financieel, fiscaal of bedrijfsjuridisch gebied. Wij zijn dan ook aangesloten bij PKF International*, een wereldwijd netwerk van accountants en belastingadviseurs, verspreid over 125 landen. Kijk ook op www.pkf.com.

Informatie. PKF Wallast heeft vier vestigingen. De gegevens staan hieronder vermeld.

* PKF Wallast is aangesloten bij PKF International Limited, een netwerk van juridisch onafhankelijke kantoren en aanvaardt geen enkele verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid voor het doen of nalaten van de zijde van andere aangesloten kantoren.

PKF WALLAST

Accountants & belastingadviseurs

Amsterdam

Postbus 74681, 1070 BR
Beechavenue 78-80, 1119 PW Schiphol-Rijk
Tel (020) 653 18 12
Fax (020) 653 18 47
E-mail amsterdam@pkfwallast.nl

Delft

Postbus 332, 2600 AH
Delftechpark 40, 2628 XH Delft
Tel (015) 261 31 21
Fax (015) 261 53 82
E-mail delft@pkfwallast.nl

Rotterdam

Postbus 84030, 3009 CA
Rivium Boulevard 34, 2909 LK Capelle a/d IJssel
Tel (010) 450 40 20
Fax (010) 450 69 50
E-mail rotterdam@pkfwallast.nl

Woerden

Postbus 533, 3440 AM
Pompromolenlaan 9, 3447 GK Woerden
Tel (0348) 41 62 62
Fax (0348) 41 42 80
E-mail woerden@pkfwallast.nl

www.pkfwallast.nl